

«Հոյս տայ ամենեցուն
որ ի Տանի իցեն»
Մտք. Ե15:

ԱՄՍԱԹԵՐԹ ՀՅՅ. ՌԻԴ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՓԱՐԻԶԻ ՎԻՃԱԿԻՆ

Թի 4

ՓԵՏՐՈՒԿԱՐ 1939

MER DOUNE

BULLETIN PAROISSIAL MENSUEL
DE L'ÉGLISE ARMÉNIENNE
DE PARIS.

No 4 - Février 1939

Adresse :

Le Rév. P. Tiran Nersoyan —
Eglise Arménienne
15, Rue Jean-Goujon, PARIS (8e)
Tél. : Ely. 67-03

ՀՈԳԵՒՈՐ ՏԵՍՉԻ ՓՈԽԱՆՈՐԴԻՆ ՆՍՄԱԿԸ

Սիրելիներ,

Ա. Ծննդեան տօնը անցուցինք վայելուչ հանդիսաւուրութեամբ, նկատի առնելով ինչ որ կը վերաբերի արագքինին: Ա. Ծննդեան ձրագալոյցին և Առաւոտուն Եկեղեցին մէջ ունեցանք մեծ բազմութիւն, այսինքն ժամանակ Եկեղեցին բարեկայի է կը հաջախին չափ: Պաշտամանց ներկայ եղողներ անդամ մէկւս հոգեւին վայելցին մէր զմայլելի ծիսակատարութեանց վերնական զեղեցկութիւնը, եւ իրեւ հայ-քրիստոնեաներ՝ իրենց պարտքը կատարած ըլլալու բարի զզացումն ունեցան: Բայց ինչ որ կը վերաբերի ներքինին, մարզոց հողիներուն ատիկա Աստուած միայն դիտէ: Բաւակա՞ն է միայն Եկեղեցի եկած ըլլալը, երբ զայն, այդ Եկեղեցին, անոր տուած ոգին եւ հրամանները չենք տանիր տուն: Եւ եթէ Եկեղեցի զալը լոկ անբաւական է՝ ի՞նչ պիտի ըսենք անոնց՝ որոնք այդչափն ալ ընելու, զէթ տարին մի քանի անդամ իրենց հոգեւոր տունը ոտք կոփելու, փոյթն ալ չունին:

Իրողութիւնն այն է՝ որ մէր կրօնքը կամաց կամաց կը հետանայ մենք եւ Եկեղեցին տակաւ կը տկարանայ մէր ժողովուրդին կեանքին մէջ իր բարերար դերը կառարելու մէջ: Հայերը մեծաւ մասամբ կ'ուժանան Աստուածմէ եւ հոգեւոր բաներէն: Առաւական բնագլը, որ տակաւին կ'արձագանգէ ոմանց հողիներուն մէջ, հետզհետէ պիտի զալգրի՝ մէր ժողովուրդը կանչելէ իր Մօրը, Եկեղեցին ծոցը, որչափ ատեն անլուկի մնայ այլեւս բո՛ւն ձայնը, Աստուածոյ ձայնը:

Ծննդեան տօնը անդամ մը եւս ցնցեց հոգիս՝ մէր այս հոգեկան ծերութեան ի տես, մինչ մենք մշտնջենապէս վերածնելու կոչուած եւ արժանի Եկեղեցի մը եւ ժողովուրդ մըն ենք...

«Ո՞վ է պատասխանատուն» պիտի վայ արձագանքը այս խօսքերուն: Բայց պատասխանատուններ վնասուելէն ոգուտ չկա՞յ: Ժողովուրդը կամ կղերը, արտաքին պղակներ կամ ներքին պատճառներ, կամ ամէնքն ալ: Կարեւորն այն է՝ որ մենք անդրադառնանք վերածնու-

Անձն պէտքին, առանց յուսահասութեան, առանց երկամտութեան լինելու հաւատքով մը — կրօնական իմաստով ի հարկէ : Դառնանք ու փնտունք մեր հողին, նախ մնրանձին մէջ, եւ աղա մեր հաւաքականութեան, մեր եկեղեցին մէջ, որ պահարանն է մեր ժողովուրդին հողին : Եւ «որ հայցէ դասնէ» (Ղկա. Ժա10):

**

Ծնունդն անցաւ, բայց կուզայ Զատիկը, եւ անկէ առաջ՝ Մեծ Պահքը : «Մեծ Պահքը», ա՞տ ինչ է, ո՞ր ծայրէն կը բռնեն պահքը, — «անցա՞ն վարդապետ այն ժամանակները» կ'ըսէր անցեալ օր մէկն ինծի, նոր դարբուն պատկանած ըլլալու երանել՛, պարզամիտ պահանգով մը : Այս՝ մաղիկ նոր բաներու անունով կը խօսին՝ Երբ Հին փառութեան մէջ նեխելու վրայ են, Երբ իրենց մեղքին մէջ խրած՝ խղղուելու վրայ են եւ հոգով մեխելու մօ՛տ : Ապաշխարանքը բառ մըն է լոկ իրենց համար — եթէ այն ալ է տակաւին : Բայց ի՞նչպէս կ'ուզէք որ մարդերն ու ժողովուրդները մնան թաղուած՝ մոլորութեան եւ չարիքի մէջ, այսինքն մեղքի մէջ, ու տակաւին կարենան ապրել, վերածնիլ եւ յարութիւն առնել : Կարելի՞ բան է որ չար բաներէն բարի բաներ յառաջ զան : Կարելի՞ բան է որ չափաշխարեն եւ տակաւին կարենան փրկուիլ : Դաս պիտի չառնե՞ն իրենց անձին, իրենց ազգին, իրենց աշխարհի՞ն պատմութենէն :

Ո՞չ, ո՞չ. եթէ կ'ուզենք մաքուր, լուսաւոր, չզօր, կենսունակ՝ վեր ելնել, մեղքը վա՛րը պիտի ձգենք ու դէպի երկինք, դէպի Աստուած քալել պիտի սկսինք մէնք, եւ ուրիշնե՞րն ալ : Եւ եթէ այդպէս լրնենք՝ ապաշխարող կ'ըլլանք : Ապաշխարանքը այն նեղութիւնն է, զոր մարդ կամաւ յանձն կ'առնէ իր թերութեանց մարդինքը պատժելու եւ այդ կերպով անոնցմէ առատելու համար, տեսակ մը տուպանք՝ Աստուծոյ վը-ձարուած՝ մարդուն յանցանքին համար : Եթէ խեղճ մարդերն իրենց օրէնքներուն մէջ կը տեսնեն բարերարութիւնը այս պատիքին, որ բռնութեամբ է, ո՞քափ աւելի բարերար կրնայ ըլլալ անիկա՝ երբ կամաւ է :

Կ'ըսէի թէ Մեծ Պահքը կուզայ : Պահէ՛լ պէտք է պայն այս կամ այն ձեւով : Աստուծոյ Հրամանն է՝ «ապաշխարեցէք» եւ մարդիկ պէ՛տք ունին ընելու այդ բանը : Զրկեցէք Երբեմն դուք զձեղ ուրեմն այս կամ այն կերակուրէն, այս կամ այն համոյքէն որ զձեղ հաստ չուաններով կը կապէ աշխարհին : Ատով ուժը կը ստանաք կտրելու այդ չուանները, եւ աղատ ըլլալու հողին մէջ, դէպի վեր գույնի աղաւական բաներէն մէջ չուանները եւ պէտք չէ մտնեն :

մաքուր ու լուսաւոր կատարը հոգեկան երանութեան կեանքին : Եւ այդ զատիկին է, յարութիւնը, կեանքը :

**

Մեծ Պահքի բնիթացքին մտադիր եմ երկու շարք կրօնական դասախոսութիւններ կատարել Ս. Յվէ . Մկրտիչ Եկեղեցիին մէջ, Հինգշարթի եւ կիրակի օրերը : Հինգշարթի օրերը, փոր. 23, մրտ. 2 - 9 - 16 - 23 եւ 30, ժամը երեկոյեան օ.30էն 6.30, եւ կիրակի օրերը՝ փոր. 26, մրտ. 3 - 12 - 19 - 26, եւ ապրիլ 2, ժամը զիշերուան 9էն 10: Առաջին շարքը պիտի ըլլայ Եկեղեցւոյ Խորհուրդներէն երեքին մասին — Մկրտութիւն, Հաղորդութիւն եւ Ապաշխարութիւն, որոնցմէ իւրաքանչիւրին մէկ դասախոսութեան մէջ իմաստին, եւ երկրորդ դասախոսութեան մէջ ձեւին մասին պիտի խօսիմ : Երկրորդ շարքը պիտի ըլլայ Քրիստոնէական բարոյականի մասին, վերյուծամբը Լերան Քարոզին, որ կը բովանդակուի Մտթ.ի Ե - է զլուկիններուն մէջ :

Եյս դասախոսութիւնները պիտի սկսին ձիշգ ժամանակին, առանց եկողներուն սպասելու, եւ ժամանակին ալ պիտի վերջանան : Անոնցմէ առաջ պիտի կատարուի Խաղաղական կամ Հանգստեան կարծ ժամերգութիւն մը : Պիտի խօսիմ հասկնալի բայց հաստատուն կերպով մտածուած եղանակաւ մը : Ամէն հայ կը մկրտուի կամ մկրտուած է, կը հաղորդուի կամ հաղորդուած է . բայց ովէտք է դիտնայ թէ եղածը ի՞նչ է : Ամէն մարդ առաքինութիւնը կը գնահատէ . բայց պէտք է գիտնայ թէ ի՞նչ է գնահատածը : Եամ եթէ զիտէ՝ անդրագառնայ թէ ի՞նչ է գնահատածը եւ ինչու կը գնահատէ :

Պիտի յանձնարարէի անշուշտ՝ որ ձեզմէ կարելի ութիւն ունեցողները ջանք բնէին ունկնդրելու այս դասախոսութեանց : Քարոզողը պարզապէս փոխադրող միջոցն է Աստուծոյ ձայնին կամ Եկեղեցւոյ ուսուցումին, ուստի խօսովն ըլլալովս հանդերձ իրաւունք կը զգամ չբաւիրելու զձեղ, վասնպի աշխարհիկ նկատումները կրօնական բաներու մէջ չեն մտներ եւ պէտք չէ մտնեն :

**

Գալով մեր այս թերթին՝ այս անդամ ալ տասնեւցից երես կ'ընենք զայն, առանց զիտնալու թէ պիտի կընա՞նք այս չափով չարունակել, թէ դարձեալ ութ երեսի պիտի ի՞նենք : Պարզ է թէ ի՞նչ բանէ կախում ունի ատիկա :

Թերթիս երլորդ թիւով լրացաւ այն նուիրատութիւնը, զսր ըրաւ մեր Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան սիրելի, աղնիւ եւ Եկեղեցական մին Մեծ :

ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԲԵՄԵՆ

Ի՞նչ զօնի, և «ՎԵՐՍԻՆ ԾՆՈՒԻՆԴ»

Յնվ. 22-ին կիր. առաւօտեան Ս. Յվի. Մկրտիչ Եկեղեցոյ մէջ խօսուածին ամփոփումն է հետեւեալը:

ՅՎՀ. ԳՅ:

Քրիստոսի Ծնունդին ետք՝ քրիստոնեային ծնունդը: Առաջինը երկրորդին պատճառը եւ իմաստը. երկրորդը առաջինին նպատակը:

Կան որ չեն հասկնար «Վերսին Ծնունդը». կան որ սխալ կր հասկնան: Կարդ մը բողոքականներ՝ սխալ հասկցողներն են. անոնց վրայ ինդացողները՝ չհասկցողներն են: Աշխարհի մէջ միշտ զանուած են անոնք, հասկցողներուն քոյն՝ սխալ հասկցողները եւ չհասկցողները: Այս վերջիններէն էր ՄԵր Տիրով օրով նեկոսիմսուարդ մը որ իշխան եւ վարդապետ էր, այսինքն՝ մինիստր եւ պրոֆեսոր իր ժամանակին: «Եմարդ կրնայ իր մօրը տրպանդը մտնել եւ նորէն ծնիլ» կ'ըսէք: Բայց կ'ըսէք. կը հետաքրքրուէք, կր մտմտար: Յիսուսի խօսքերը իր հոգին ալեկոծած էին, եւ վիճուալափեթէր էր: Եսուքին մէջ բան մ'ըլլալու էր վերջապէս: Իր գիրքին «կատուազգածութիւնը» ունեցող մարդ մ'ըլլալով, սակայն, կ'ամշնար օր ցերեկով ոմանց կողմէ «մի որ եւ իցէ աղանդաւոր» կարծուած Յիսուսին քով երթալու: Այսուհանդերձ բան մը զինք անդիմազգելիօրէն մզեց որ Անոր հետ տեսակցութիւն մ'ունենայ: Եւ ունեցաւ միայն թէ զիշեր ատեն: Եւ րրաւ վերի լիմար, պարզամիտ հարցումը: Պատասխանն առաւ ի հարկէ: Պատասխան՝ որ այդ արժէքաւոր մարդուն մտքին մէջ լուս մը, եւ սրտին մէջ կրակ մը վարած պէտք է ըլլայ — թէ եւ Աւետարանիշը չի յիշեր այդ պարապան, ինք սուզուանը լլալով խօսքին խորութեանը մէջ:

*****

Տիար Եղուանդ Պարկիրձեան, որ երկու հաղար հինգ հարիւր Քրանք արամագրած էր մհով առաջին առթիւ: Եյս տեղ հաճոյքն ունինք հարապարակու շնորհալութիւն յայտնելու իրեն: Յարդ ուրիշ բնիքողներէ մեջ շնորհակալութեամբ սոտցած առաջին առաջին առթիւ: Եյս տեղուէ առաջին առաջին առթիւ: Պատասխանը հարկալի է:

Վերյիշելով ձեզի ինչ որ լսի համակիս առաջին մասին մէջ՝ մնամ սիրով եւ օրհնութեամբ աղօթարար

ՏիրԱն Վ.ՅԻ. ՆերՍՈՅԵԱՆ մէր առջեւ լանալու աւելի անհուն հորիզոններ անծու-

**

Ամէն փոփոխութիւն փոփոխովին վրայ նորութիւն մը կը բերէ, անոր նախկին վիճակին վրայ տարրերութիւն մը կը գնէ: Այս կամ այն զօրութեան աղղեցութեամբ իրերը կը մեծնան, ձեւ կամ դոյն կը փոխէն: Բոյսերը կ'ածին, տարրեր յատկութիւններ կը ստանան: Կենդանիններ իրենց կեանքին բնժացքին երրեմն ամրողջութեամբ կը կերպարանափառութիւն: Մարդիկ նոր բաներ կը սորպին, նոր կացութեանց հանդէպ նոր զգացումներ կ'ունենան:

Երբոր այս փոփոխութիւնները ամրողջական լույսն, երբ նախկին էակը ամրողջութեամբ նոր կերպարանք, նոր դիմագիծ մը ստանայ, այս իրողութիւնը բնուրացելու բաւարարութիւնը բառը «ծնունդ» բառն միայն կրրայ բլլալ: Եւ որովհետեւ «ծնած» էակը նոյն այն է որ կանիսու ուրիշ ծնունդ մ'ունեցած էր՝ այս երկրորդ ամրողջական կերպարանափառութիւնը կը կոչուի «վերածնունդ»: Աւսոի նոյն անձը երբ իր նախկին դիմագիծը ամրողջութեամբ վիմիէ, երբ իրերու եւ աշխարհի մտսին նախկիններ բալորովին տարրեր մտածումներ, մտաւոր կեցուածք ունենայ, երբ հիմնովին տարրեր կերպար կ'ըսուի անոնց նկատմամբ, վերածնած կ'ըսուի:

Բայց ինչպէս ամէն էակներու, նոյնպէս եւ մանաւանդ մարդ էակին փոփոխութիւնը գէպի յոսին ալ կրրայ տեղի ունենալ, այս կամ այն յոսի զօրութեան մը կոմ զօրութեանց աղղեցութեամբ: Միայն թէ այս պարագային բնթացքը բացասական սոզութեամբ ըլլալուն՝ իրողութիւնը կը բնորոշուի «մահ» բառով: Մեդչին պտուղը մահ է (Յկր. Ա15 եւ Հոմ. Է5):

Մը ին է եւ ուրիէ կուղայ այս փոխակերպող զօրութիւնը: Բոյսին՝ զոր օրինակ՝ արեւէն, արեւին՝ աւելի անդին ուժէ մը, որ ծանօթ է — որովհետեւ փոփոխութիւնը իրողութիւն է — եւ անծանօթ է միանդամայն — որովհետեւ չենք զիտեր թէ ինչպէս կը փոխէ: Բայց մանաւանդ մարդկային անձնաւոր հազիին փոփոխութիւնը, գէպի բարին ու ձմարիսը փոփոխութիւնը, որ վերածնունդն է, Աստուծմէ՛ է, որմէ միայն կ'ածանցուի ամէն հոգեւոր անձնաւոր էակ:

Ինչորէ ո կը կատարուի մարդուն հոգեւոր փոփոխութիւնը, որ երբեմն աեղի կ'ունենայ տարիձանաբար, յայսին բացւող ծաղկիի մը պէս, եւ երբեմն յանկարծ — չենք զիտեր: Յիսուս կ'ըսէ թէ չես զիտեր թէ հովը ուրիէ կուղայ կամ ուրի կ'երթայ (Այսօր զիտենիք ասիկա, բայց ասոր նման մէր զիտցած բաները՝ ծառայած են

նօթ բաներու): Նոյնիր պէտք է սահնք նաև հոգին ծրանձներուն համար, կը յարէ Յիսուս: Հետեւաբար՝ զետենք միայն թէ հոգին կը վերածնի Աստուծոյ խորհրդագործող աղղեցութեամբ:

Սակայն ի՞նչ պէտք է բնել վերածնելու համար, ի՞նչ պէտք է լնել հրաշալի փափսիսութեան ենթարկուելու համար: Մի ձգչք վերջին բառը՝ վերածնելու համար ուկաք է ենք արկուիլ այլակերպող պայծառակերպութիւնը, վարզագասար, եւ անոր իմաստը, էարդալու! Մաթ. Ժէ 1 - 8: Մրկ. Թէ 1 - 8:) Հարկ է անձնատուր ըլլալ Աստուծոյ:

Այս ենթարկումը, անձնատութիւնը ուրիշ բան չէ բայց միայն ազօթքը: Ազօթքով մենք կը բացուինք Աստուծոյ, ինչպէս կ'ըսէին ծաղիկին պէս որ լոյսին կը բացուի: Կը բացուինք՝ եւ կը ստանանք լոյսն ու ջերմութիւնը, այսինքն չնորհքը, որ Աստուծոյ աղղեցութիւնն է՝ հոգին վրայ կատարուած, Ա. Հոգին միջոցաւ:

Երբ անզամ մը ստանանք երկնային լոյսն ու ջերմութիւնը, չնորհքը, վերածնած կ'րլանք: Այս մթութեան ու տառապանքի աշխարհը կը դասնայ մեղի համար առարեր աշխարհ մը: Մաքով ու սրասով մեր զերքը, կեցուածքը, վերարերմունքը կը փոխուի իրերու վերարերմքը: Անձառ երանութիւն մը կ'ողողէ մեր էութիւնը: Առորբերուն երանութիւնը տառապանքի մէջ, իրացք մըն է, որուն վկայ է պատմութիւնը: «Երկինքը յիրկիր հրաւիրեցին», բերին կ'ըսէ շարականը առարկաներուն համար, երբ անոնք վերնատան մէջ վերածնած էին անզամ մը:

Կա՞յ ուրիշ միջոց այս աշխարհը եւ մարգեր վեր հանելու համար այն անզունդէն, խոսարի, տառապանքի եւ մահուան զարքէն, ուր ինկած Են անձնը . . . :

ՎԱԼԵ

Արաքական զբոյցի մը համաձայն ժամանակաւ անդամ մը կարաւանի մը հանդիրչեցաւ անապատի համաւունք վրայ եցր Պաղտատ կ'երթար: «Ո՞ւր կ'երթառ այսպէս» չարցուց կարաւանին պետ չէլլար:

«Պաղտատի մէջ հինգ հազար հոգի առնելու» բառ ժամանախալ:

Վերազարձն՝ կաշտանն ու ժամանակաւ զարձեալ երբուն հանչիպեցան: «Յարեցիր պիս», բառ չէլլար բարկութեամբ, «Յ000ի տեղ 50.000 հոգի առիր:

«Երբե՛ք, բառ ժամանակաւ հինգ հազար, ոչ իոն մէկ առելի. Վախճ է որ սպաննեց մնացեալր:»

Ը. ԴԱՐՈՒ ՀԱՅ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԶԵՐՈՍ ՄԸ

Ս. ՎԱՀԱՆ ԳՈՂԹՆԱՑԻ

Յնվ. 24-ին տօնն էր Ս. Վահան Գողթնացիի: Ներշնչող ու արկածալից կեանք մունեցած է այս սքանչելի մտրդը: Այ ներկայացնենիք զինի հոս՝ ամփոփ գիծերով:

Յուստինիանոս Բ. Բիւզանդիոնի կայսեր Արաբներու հիմքի Հայաստան կատարած արշաւանքին օդնած բլլալով հայ նախարարները՝ Դամասկոսի Սմիրնապետին (Վալիս, 705 - 715) ահաւոր վրիժառութեան նշառակ զարձան, Կայսեր պարտութենէն ետք, 707 թրւականին: Սմիրնապետը բաղմաթիւնախարարներ եւ նախարարագուները Դամասկոս զերի տարաւ՝ անոնց տուները պարզելով՝ իշխանութիւնը անժառանդ թողլունդապատկան:

Այս զերիներուն մէջ չորս տարեկան մանուկ մոկար, Վահան անունով, որդին Խոսրով նախարարի, որ սպաննուած էր իր դասակիցներուն զերութենէն առաջ:

Վահան սուրբական մայրաքաղաքին խոլամ միջավայրին մէջ կոչուեցաւ Վահապ, եւ բլլալով ինչ որ բրին զինք՝ զարձաւ խոյամ: Վահապ մայրաքաղաքին մէջ փայլեցուց իր բնածին հայկական եւ քրիստոնէական առաքենութիւնն ու ուշիմութիւնը՝ նշանաւոր հանդիսացաւ, եւ օր մայ իրեւ արքունի զիւանապետ բարձր պաշտօնի անցաւ, իր պատանեկան տարիքին մէջ:

Գերութեան եւ մոռացութեան տասներկուու տարիներէ եարք, օր մայ 719ին, երբ Ցովհան Օձնեցի հայրապետին Դամասկոս այցելութեան հետեւանքով Օմար ամիրապետը հրամայեց որ զերիներուին թոյլ տրուի իրենց երկիրը զանալ, Վահապ անզրադաւ իր աղուական ծաղումին եւ հոգեկան ժամանդութեան վրայ: Մանկութեան ազօտ յիշատակները արթնցան իր մէջ: Իր կրօնքին եւ իր աղղին դառնալու տենչը ուուեցաւ իր կուրծքին տակ: Պատանի Վահապի աչքին չերեւցան տրքունական կենցաղի պերճանը եւ կանանցի հուրիները: Ո՞չ ալ կրցան զինք խոլամութեան եւ փառքին կապել Օմար ամիրապետին մէրն ու իրուուները: Ընդդիմեցաւ երբ ուղեցին չերքել իր ծաղումը: Եւ վերջապէս յանողեցաւ դառնալ եա իր հոգիին եւ իր արինին հայրենից, բաելով: «Երթամ տեսանել զորչափութիւն աւերածոյն երկրին իմոյ հալրենեաց»: Մեծալոյն հոգիները միայն փառքէն զէտի աւերած կ'երթան հոն աշխատելու համար եւ աւերածին մէջ փառք ստեղծելու համար: Օմար համար հանչիպեցաւ որ Վահապ իր նախարարու-

թեան տիրանայ, Գողթնի մէջ:

Վահապ գնաց, եւ ա՛լ չնայեցաւ ետ «Տաճկաստանի հշուութեան» կըսէ պատմիչը: Վերստին եղաւ Վահան: Ամուսնացաւ Սիւնեաց տունէն աղնուական օրիսրդի մը հետ: Եւ մօտ տասը տարի հանդարս աշխատանքի լծուեցաւ, անազմուկ ու անհշմար, եւ սրբութեան կեանքին ձկտեցաւ, իր ակամայ իսլամութեան արատը անհետ ընելու համար իր հողին վրայէն:

Բայց խալամութենէ ետ դառնալը, մահմետակաները իրենց կրօնքին նախատինք կը նկատեն, եւ դարձողին ոժիլը զլխատումով կը պատճէն: Վահանի Դամասկոսէն հետացումը եւ քրիստոնէութեան վերագարձը Ամիրապետին ուշադրութեան յանձնուեցաւ: 732ին սկսաւ փնտուալք Վահանի, որ հալածական թափառիկ կեանք մը վարել սկսաւ, իր հաւատարիմներուն հետ փափելով նախ յունական սահմանները, եւ ապա զէպի վրաստան: Ապա Արակածուան գաւառի Յովհաննա վանքը ապաւինեցաւ հետապնդումը դադրած կարծելով, 733ին: Իրեններէն լքուեցաւ հետզհետէ. վերջինը իր հետեւորդներէն՝ Վահանը մատնելու սպասնալիքով՝ առաւ անոր երիշարն ու սուրբ եւ մեկնեցաւ: Փախստականը մնաց մինակ, լքուած ու աղքատի կերպարանքով: Մեծերէն ոչ ոք բնդունեցաւ զինք՝ վախնալով իսլամական պատուհանէ: «Անապատ տեղ մը դնա՛, լսին իրեն, որ ուրիշներու ալ վիճակ չհամահի»: Վահան հետու անտպատ մը երթալու համար իբր զրաստի վարձք վճարեց իր վերջին հարստութիւնը, ոսկիէ իր կնիքը՝ փառքի օրերէն մնացած: 734ի դատկին հասաւ Շիրակ եւ մտաւ վանք մը. վեց ամիս ծպտուած մնալէն եւ կրօնաւորի կեանք վարելէն ետք՝ վերջապէս իր ինքնութիւնը երեւան ելաւ եւ վանականները դուրս ըրին զինք՝ կնոջ մը դրդումով, վախնալով վտանգէ: Փախստականը պնաց տմայութեանց մէջ վիճակնելու իր ապաւէնը: Տարի մը մնաց այսպէս բոկոսն եւ մէկ զգեստով, մենաւոր վանքի մը մէջ:

Օր մ'ալ յանկարծ փոխուեցաւ Վահանի միտքը. կեանք չէր իր վարածը եւ քաջ մարդու զործ չէր իր ընթացքը: Խորհեցաւ թէ պէտք էր երթար Դամասկոս, հոն իր բարեկամներուն օզնութեամբ այն դատը պաշտպանելու՝ թէ ինք ակամայ իսլամացած էր, եւ իր նախկին հաւատքին իր վերադրձը իրաւացի էր: Կամ կը յաջողէր եւ ձակատարաց կ'ապրէր, կամ կը ձախողէր եւ կը նահատակուէր: Երկու պարագային ալ պատով կը վերջանար զործը: Եւ ինկաւ ձամբայ, վանքէ վանք անցաւ, պատուի բնդունուեցաւ եւ ձամբայ զրուեցաւ, ու հասու 737ին այժմեան թուղաֆա (Բուծափ) քաղաքը, եւ

Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ՏՕՆԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ԹՈՒԱԿԱՆԸ

Չատեր կը հաջողեն մեզի քէ ինչո՞ւ մենք Ծննդեան Տօնը կը տօնենք Ցնկ. 6ին, եւ ո՛չ քէ Դկու. 25ին, միա Ավելիցիներու հետ: Այս հետաքրիւթեան գրհացում տալու համար կը բաղենէ զիխաւոր կէտերը յօդուածի մը որ այս Խնդրոյն շուրջ գրուած կայ Սիւնի 1934ի յնվակի թիւին մէջ (Երես 15):

Աւետարանի պատմութեանց տուեալներով կարելի չէ ձգել Մնր Տիրոջ ծննդեան օրն ու ամիսը: Այդ ուղղութեամբ կատարուած ձիղերը անտեղի են:

Ամենահին դաբերու մէջ Քրիստոսի ծննդեան գէպքը չէ որ կը տօնուէր. այլ կը տօնուէր Անոր մկրտութիւնը, իբրեւ ցուցիչը Անոր աստուածութեանը յայտնութեան: Սրո մտքավէ թերեւս որ Մարկոսի Աւետարանը, չորս ամենահինը, եւ Յիշ. Աւետարանը, չորսէն ամէնէն տասուածարանականը, չեն պատութեր Քրիստոսի ծնունդը եւ կը սկսին Անոր մկրտութեամբ: Այսպէս Եկեղեցւոյ

հակառակ իրեն հին բարեկամ իսլամ իշխաններու խորհուրդին, այնտեղ իր երբեմնի իսլամութեան ուսուցչին եւ ելեւմտից նախարարին զիմեց որ միջնորդէն: Օգուտ չըրաւ: Վերջապէս Վահան զրով մը անձամբ զիմեց Ամիրապետին (Հշամ):

Խալիքան չըր կընար անշուշտ ներել նախկին Վահանին. բանստարկել տուաւ զայն եւ ոտքերը կոճղի մէջ պնդել տուաւ: Միուղուտ անցան ութ օր շարունակ զինք համոզելու ջանքերը զոր ի զործ զրին իսլամ վարգապետները: 737 թուականի Աւագ Երկուշաբթի օրը, վերջին հարցուվորձէ մետք մահուան վճիւր արձակուեցաւ, Երբ այլեւս ամէն ոք անհամբեր էր, զայրացած՝ Վահանի արի պատասխաններէն:

Այդ օրը, ժամը 9ին Վահան վլխատուեցաւ, հերսուի պէս զիմապրաւելով մահը, իր Աստուծոյն, իր հայրեւու: Հաւատքին եւ իր ազնուականի արժանապատութեան սիլոյն: Ասորի եպիսկոպոսը այն քաղաքին, ուր Վահան մարտիրոսացաւ, վկայարան-մատուռ մը կանոնաց անոր նահատակութեան տեղւոյն վրայ: Իսկ Հյց. Եկեղեցին իր արժանաւոր զաւկին փառքը մշտնչենաւ ուրեց, անոր սբութեան տօնը հաստատելով, եւ տարուէ տարի եւ դարէ դար երգելով անոր հողին մեծութիւնը:

«Իբրեւ պատերազմի պատրաստուած քաջ նահատակ, կատարեցիր քու բնթացքդ արխաբար, հարաւային աղզին ձեսքէն, գասաւորուելով անմարմնականներուն չետ, ո՞յ երանելի Տէր Վահան, Գողթնեաց Իշխացող»:

Հնագոյն տօներէն մին էր Յայտնութեան Տօնը, Զատիկի և Հոգեղալստեան տօներուն հետ։ Կտակ Յիսուսի Քրիստոսի կոչուած հին դրուածքը այս երեք տօները միայն էր ձանջնայ։

Յայտնութեան տօնը, բայց այսու, էպագուտած և բնագուտուած է Բ. գարու ասածին կիսուն, և էլ կատար աւէր յնվ. Եին։ Այդ օրը էր յիշատակուէին Մկրտչեանը, Մողերուն Երկրագութիւնը, Կանայի Հարանիքը, որոնց վրայ յետոյ էր որ աւելցաւ նաև Ծննդեան յիշատակը, այս բայրութիւնը Աստուածայայտնութեան զեպեր։ Կղեմէն Աղեկանդրացի Հայրապետը (Գ. պար) զարմանէ կը յայտնէ թէ ինչու մարդիկ կը չանան Քրիստոսի ծննդեան օրը ճշգել, քանի որ տօնը բնդ հանրապէս յայտնութեան տօնն էր։

Այսպէս Արեւելքի մէջ՝ սրբւն աստուածաբանութեան մէջ Աստուծոյ յայտնութեան իրոց Միան ամենալորաւոր չեշտր գրուած է, ծննդեան յիշատակութիւնը միացուած եղաւ Յայտնութեան տօնին, որ շարունակեց տօնութիւնվ. Եին՝ մինչեւ Դ. դարու վերջերը, իսկ աեզ աեզ մինչեւ Ե. դարու սկիզբը։

Բայց Արեւմուտքի մէջ, որուն աստուածաբանութեան մէջ Քրիստոսի մարդկութեան վրայ չեշտր քիչ մր զօրաւոր կը զրաւի, բայց ոմանց Գ. զարու կիսուն, և բայց այսու՝ Դ. զարու կիսուն (243 Գուշէն, 353 Հառնաք, Խողմներ) Յայտնութեան տօնէն զատ՝ ասանձին ծննդեան տօն մը հաստատուեցաւ դկա։ 25ին, և անէէ ետք պատկերը սկսան ջանալ զայն պարուագրելու նաև Արեւելքի։ Սակայն մինչեւ Զ. դարու սկիզբը տակութիւն պաշտօնական տօն է լից ձանցուեր դկա։ 25ի Ծննդեան Տօնը։ Է. դարուն միայն պաշտօնապէս տօնական օր հրաշակուեցաւ անհետ ու թուականին։

Է. Արեւելք Երկար տանն յնվ. Եի տօնին և անոց նշանակութեան հաւատարիմ մնաց՝ յայտնի է հետևելող վկայութիւններէն։ 1. Յ. Կտականսա անուն աբեւմբան վանական մր, իր 418-427 զրած մէկ զրբին մէջ էրուս թէ ինք տեսած է որ Եղիպտոսի մէջ ասանձին Ծննդեան Տօն չի տօնուիր, և Յայտնութեան Տօնը՝ ծննդեան ալ կը նկատուի։ 2. Ս. Եպիփառ կիպրացի, Գ. զորուն վերջերը, կ'ըսէ թէ յնվ. Եին է Ծննդեան Տօնը, իսկ Մըրելքութիւնը՝ նր։ 8ին։ Իբրէն համար Ծնունդ էւ Յայտնութիւն նոյն են։ 3. Պորտոյի ու իմաստուորուէին, որելով 385ին, կը հուսկցէ թէ Երուսաղէմի մէջ Ծնունդ էւ Յայտնութիւն կը տօնուէր յնվ. Եին։ Էւ ասանձին Ծննդեան տօն չերւ։ 4. Ս. Եփելմ Սոսրի (+379) իս մէկ զրուածքին մէջ էր հասկցնէ թէ Միջայիւաքի մէջ Ծնունդը կը տօնուէր յնվ. Եին։ 5. Կ. Պորու մէջ մին-

չւ 379 Ծնունդը Աստուածայայտնութեան հետ միասին կը տօնուէր յնվ. Եին։ Գրիպոր Նաղիանդացի պատրիարքն էր որ կ. Պոլոյ մէջ առաջին անդամ գկա։ 25ին կատարեց Ծնունդը։ անկէ ետք՝ առեն մը մոռցուեցաւ դկա։ 25ի տօնը։ Ապա չուրջ 400ին Արկադիսի սախումն կրագ (Արեւմուտքի իր Եղրօր պնդումով) դկա։ 25ր բնագուտուեցաւ Հոսմի Հետեւողութեամբ։ 6. Կապաղովկիոյ մէջ մինչեւ 380 յայտնի է, Ս. Գրիգոր Նիսացիի մէկ քարոյէն, որ Ծնունդ եւ Յայտնութեան միասին կը տօնուէին յնվ. Եին։ 7. Անտիոքի մէջ մինչեւ 386։ Ծննդեան յիշատակը Յայտնութեան տօնին հետ։ Այսին էր կատարուէր՝ յնվ. Եին, բայց Ասկերերանի, որ 386ի դկա։ 20ին խօսած մէկ քարոյէն մէջ կ'ըսէ թէ այն ասրին առաջին անդամ ըլլալով դկա։ 25ին առանձին Ծննդեան տօն պիտի տօնուէր։ Այս յայտարութեան վըայ՝ ԵՇԵՅԵՈՅ մէջ ներկայ եղող խոռոն բարդութեան մէջէն շատեր քրթմնջեցին նորութեան դկմ։ Բայց մի քանի տարի ետք հաստատուեցաւ անիկա։

Այսպէս՝ Արեւելքի մեծագոյն Աթոռները մինչեւ Դ. դարու վերջը կառչած մնացին հին կանոնին։ Այս ինդրոյին չուրջ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի տարրերութիւնը վէջ ինդիկը չեղացաւ դկա։ Արագակը մէջ սկիզբէն, և յետոյ չեթանոսութեան դեռ զօրաւոր եղած միջոցներուն, դկա։ 25ին կը տօնուէին Կիկիլլիա կոչուած տօները։ Հոսմի մէջ դկա։ 17-25 կը տօնուէին Սաղունական կոչուած հեթանոսական տօները։ Ծննդեան տօնը, բայց հեղինակաւոր դիտականներու, դկա։ 25ին զրուցաւ այս տօներուն հետքերը խափանելու համար։ (Մէր մէջ ալ Ս. Լուսաւորիչ Վարդապետի հեթանոսական տօնին տեղ զրաւ։ Պայծառակերպութեան տօնը՝ նոյն նպաւուկաւ։)

Ենվ. Եին ալ իբրեւ թուական արդարացումը (անոր Հնութեան կարեւոր փառակն անկախաբար) ոմանք կու առան բանում՝ թէ քանի որ Հին Մարդը, Աղամ, Երեւան եկաւ ալիզերքի հին չափանին առաջին տարւոյն վեցերորդ օրուն մէջ, նոյնական ալ Նոր Մարդը, Յիսուս, ծնաւ և յայտնուեցաւ Նոր Երջանին առաջին տարուան վեցերորդ օրը։ Այս իբրեւ բացարութիւն միայն։

Հցց. Եկեղեցին ամբաղէս փարած մնաց հին սովորութեան, վասնդի տօնը և թուականը նուիրագործած էր Ս. Լուսաւորիչ։ Իսկ աստուածաբանական տեսա-

կետէ կարելի է ըսել՝ որ Հյու Եկեղեցին, Յիսուսի ծը-
նունդը նկատելով պարզապէս առաջինը չարքին այն
գէպֆերուն՝ որոնցմով Աստուծոյ Որդին ինքինից յայտ-
նեց աշխարհի, չէ ուզած զատել զայն, առանձին կարե-
ւորութիւն մը տալով անոր, մնալով հաւասարիմ արե-
ւելեան աստուծաբանութեան այն էական մտածումին՝
թէ յայսնութիւնն է կարեւոր, եւ ծնունդը մին եւ ա-
ռաջինը՝ անոր ապացուցներէն կամ պատահումներէն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵԱՀՅ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՒ Ս. ԷԶՄԻԱՆՆԻ

Հարցագույշակ

Մայր Աթոռոյ իշխանութիւնը առենէ մ'ի վեր, այսինքն Հոգել. Վեհափառ Հայրապետի փախանումն ի վեր, դրեթէ մեկուսացած եւ իր յարաբերութիւնները դադրեցուցած էր Սփիւռքի հայ Եկեղեցիներուն հետ' ի հարկէ համակալի պատճառներով: Խմացուեցաւ վեր չերս միայն թէ Գերազորհ. Տ. Գարեգին Արքեպոս. Յով. ոչիփեանի, Մայր Աթոռոյ նուիրակին, Ամերիկայի Հայոց Եկեղեցւոյն առաջնորդ ընտրուիլր մերժած էր դուռըազնել:

Անկէ ետք՝ անցեալ տարուան նոյեմբեր 15 թուականով նամակ ըրջարերական մը ստացուած է արտասահմանի կարգ մը Եկեղեցիներէն, Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան Բարձրաշնորհ Տեղակալին ստորագրութեամբ, որ ըրջարերական հարցացուցակ մ'ալ կցած է իր նամակին, պատասխանելու համար :

Նամակ եւ Հարցագուցակ չէ ստացուած Փարիզի հեկեղեցւոյն կողմէ : Պատճառը՝ մեզի բոլորովին անձանօթ է, իսկ ենթադրութեանց մէջ մտնելլ անտեղի իր նկատենք : Բայց անոնք արդէն Հրատարակուեցան կարդ մը թերթերու մէջ :

Հարցացուցակը կը բաղկանայ տասնեւվեց հարցումներէ : Անոնց վրայ նետուած ակնարկ մը քիչ մը զարմաննէ կրնայ պատճառել ընթերցողին , եւ նոր հարցումներ կրնայ ծագեցնել անոր միտօքին մէջ : Յայտնապէս հարցացուցակին նոպատակն է Եկեղեցական միժակագրութիւն մը կազմել : Բայց ինչո՞ւ ամէն Եկեղեցիներ հատացան անկէ : Եւ յետոյ մարդ կը տարուի խորհիլ թէ Եկեղեցական միժակագրութեան մը հետ ինչ մօտիկ կապ ունի , զոր օրինակ «Հոսանքների տոկոսական փոխ յարաբերութիւնը» , կամ «Թերթերու ուղղութեանը» , կամ «Թեմի իբրեւ ամբողջական մարմնի վերաբերմունքը դէպի Խ . Հայաստանը» , կամ «Հայ մէծ վաճառականների ձեռնարկիների թուոմբը» , եւն : Այ-

շուշտ բանաւոր է որ Մայր Աթոռոր տեղեակ ըլլայ այս
բալորին ալ . բայց ասոնք հրապարակաւ հարցարանի
նիւթ կազմելիք խնդիրներ չեն թուեիր մեղի :

Կը հարցուի թէ «որս՞նք են թեմերու առաջնորդները» , և թէ «ի՞նչ են թեմերու կանոնագրութիւնները» , կամ թէ «ի՞նչ է առաջնորդական տեղապահին ուղղութիւնը» : Բայց արդեօք Մայր Աթոռը տեղեակ չէ⁹ ր արդէն թէ որոնք են թեմերու առաջնորդները , կամ թէ որոնք են անոնց կանոնագրութիւնները : Միւս կողմէ հայ եկեղեցականը քանի¹⁰ ուղղութիւն կրնայ ունենալ իրաւապէս . մէկ հոսանք , մէկ ուղղութիւն ունի ան , և անիկա գարերէ ի վեր ծանօթ է : Իսկ եթէ իրենց կոչման անհաւատարիմներ , իրապէս հոսանքներէ կը տարուին , կարելի¹¹ է սպասել որ յայտարարեն անոնք այդ բանը շրջաբերականի մը պատասխանին մէջ : Այս ըստորէն ետք առկաւին անհաւակնալի կը մնայ թէ ո՞ր մարդին մէջ բոնուած ուղղութեան կ'ակնարկուի . դաւանակա՞ն , ծիսակա՞ն , վարչակա՞ն , բարոյակա՞ն , քաղաքակա՞ն , տնտեսակա՞ն :

Ամանք կը կարծեն թէ Խ. Հայաստանի կառավա-
րութիւնի մատ ունի այս ըրջաբերականին մէջ։ Բան մը
ոչ շնաւ. հաւասարի չի թուփր մեղի։ Նախ՝ կասավարու-
թիւն մը տյապիսի միամիտ միջացներու չի պիմեր տե-
ղեկութիւններ ստանալու. համար։ Կասավարութիւնները
տեղի ստայզ, աւելի ապահով մեթստաններ ունին տեղե-
կութիւններ քաղերւ։ Դարձեալ այս հարցարանին հայ-
թալիմելիք տեղեկութիւններէն որեւէ օգուտ սպասելու
համար՝ տարօրինակ կերպով պարզութիւն պէտք է ըլլայ-
կասավարութիւն մը, երբ մահաւանդ ծանօթ են պայ-
մանները եւ մտայնութիւնները սահմանէն ներս եւ սահ-
մանէն ուռւս . . . .

Մեղ կը թուի թէ հարցարանը փորձ մըն է վիճակագրութիւն մը կատարելու, և անոր կազմութեան ձեւ վերապրելի է մեր սահմանադրական մտայնութեան, ոստ որում հայ կեանքի ամէն մարզելը ըստ երեւոյթին Եկեղեցիով ներփայացուած իշխանութեան մը իրաւութեան ներփեւ կ'իշխան։ Այս մտայնութենէն, որ զեռ է տնտեսալ մեր ուղեղներուն մէջ, աւելի ուղղի մտայնութեան մը անցման շրջանին է որ մեր Եկեղեցին դրած է, այժմեան անկերպարան վիճակին մէջ։

Բնականաբար հարցարանն ստացող Եկեղեցիներուն
ու արտականութիւնն է պատասխանել անոր՝ հարցում-
ներուն նայելով զուտ Եկեղեցական - կրօնական հայե-
ցակետէ, զոր օրինակ ըստով թէ թերթերը կրօնքի,
հաւատքի և Եկեղեցին նկատմամբ ինչ ուղղութիւն ու-
նին, կամ թէ դպրոցներու մէջ ինչքան կրօնական ու-
սումն կայ, եւն.:

Յամենայն գէպս Պուբրէշի թեմական Խորհուրդը, եթէ շխտակ է Արագ թերթի հազորգաղբութիւնը, երբ որոշած է միաձայնութեամբ թէ «Շումանահայ թեմը վարդապետական եւ դաւանական կախում միայն ունի կջմիածնէն, եւ թեմական Կանոնագրութիւնը կ'արդիւէ ընթացք տալ նման շրջարերականներու», միաձայնութեամբ ցուցուցած է թէ բացարձակապէս զաղափար չունի Եկեղեցի ըստած բանի մասին, եւ ամենեւին չի դիմեր ոչ անոր պատմութիւնը, ոչ անոր հանգամանքը եւ կազմութիւնը, ոչ այ անոր պաշտօնը եւ իրաւասութիւնը:

Մենք ուրախ պէտք է ըլլանք՝ որ տակաւին Ա. Ա. Թոոր կրնայ հետաքրքրութիւն թեմերով, եւ կը փափաքի դրազիւ անոնցմով։ Եւ սպասելով մեր Եկեղեցւոյն համար լաւագոյն օրերու՝ հնար եղածը ընել պարտինք Եկեղեցին կենդանի պահելու համար։

ԱԹՈՌԻ ԿԻԼԻԿԻՈՑ

Յիշատակարան

Անթիեասի Կաթողիկոսարանին մէջ սկսած է կառուցուիլ Յիշատակարան մը նոր Մայր Տաճարի կողքին, մէկ միլիոն հայ նահատակներու որպէս հանգստարան։ Խաչաձեւ, քառակուսի չէնք մը պիտի ըլլայ յիշատակարանը, 6×6·5 մէթր տարածութեամբ եւ 9 մէթր բարձրութեամբ։ Երեք կողմը պիտի ունենայ երկաթեայ գոներ, եւ մէկ կողմը խորան։ Հոն պիտի ամփոփուին Տէր-Զօրէն, Էրկէտէյն, Ասսուրէն, Ճպառսիէյն, Շաս իւլ Ա. Անէն, Ռաքքայէն, Մէսքէնէ-յէն բերուած նշխարներ, «որոնք ցարդ անթաղ եւ անզերեզման կը մնային» կը զրէ Հասկ։ Ոսկորներ հաւաքուած են նաեւ փոսերու, քարայրներու, հորերու եւ գաշտերու մէջէն, եւ չորս սնտուկներու մէջ (մէկ խորանարդ մէթր մեծութեամբ) փոխադրուած են Անթիեասի, մասնաւոր արտօնութեամբը Սուրբոյ Հանրապետութեան Ներքին Գործոց եւ Առողջապահութեան նախարարութեանց։ Հաւաքման դործը կատարած է Յ. Յովակիմեան, որուն օգնած են իւրաքանչիւր տեղույն Հայերը։

Յիշատակարանի հիմնարկէքը կատարուած է Դկտ. 17ին։ «Ո՞վ որ զոյցն չափով կ'օգնէ այս յիշատակարանին կասուցման՝ ափ մը հող նետած կ'րլայ իր սիրելիներուն գերեզմաններուն վրայ» կ'ըսէ Ն. Գերդ. Կաթողիկոսական Ծնող հանուր Փոխանորդը, Տ. Պետրոս Սրբ. Ալքեպիսկոպոս։

Երիտասարդ Վարդապետի մը վերադարձն ի գործ

Հայ. Տ. Զարեհ վրդ. Փայասալեան, միաբան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Անթիեիասի վանքին, աւելի քան երկու տարի Պրիւսէլի Համալսարանին մէջ կրօնական-իմաստաօիրական եւ հայագիտական ուսմանց հետեւէլ ետք իր նուպարեան սան, յնվ. 17ին վերադարձաւ վանք՝ հեն աշխատանքի լծուելու համար։ Իր մէկնումին առթիւ Պելճիքահայ Գաղութային Վարչութիւնը, յնվ. 16ին տրուած թէյասեղանին, որուն հիւր էր նաեւ Տ. Զարեհ վրդ., իր նախազահին եւ ուրիշ անդամներուն բերնով բարի ճանապարհ մաղթեց երիտասարդ հոգեւորականին, որ ամբողջ զաղութիւ համակրութիւնը վայելած է իր պաշտօնին եւ հանգամանքին վայել ընթացքով մը։ Քան եւ չորս տարեկան, անձնուելու, պատրաստուած մտքով եւ սրտով երիտասարդ վարդապետը կ'երթայ տեղ մը՝ ուր Հայ Եկեղեցւոյ գործը պէտք է հառակայթէ իր շուրջը, Սուրբոյ եւ Լիբանանի մէջ եւ անկէ անդին, ինչպէս արդէն սկսած է։

Մեր նոր հոգեւորականութեան, որ կը պատրաստուի Երուասպէմ, եւ համեմատաբար քիչ մ'աւելի փոքր չափով Անթիեաս, բռնելիք զաղափարարանական եւ գործնական ուղղութիւնն առաւելապէս կախում ունի մեր Եկեղեցւոյ ապական։ Այդ ուղղութիւնը պէտք է ըլլայ մաքրապէս քրիստոնէական եւ առաքելական, իսկ ազգային տեսակէտէ՝ բոլորովին աննախապաշտը եւ իրատես, եկեղեցական տեսակէտէ՝ պահպանողական ու հարգապապահ։

Այսպիսի ճամբայ մըն է միայն որ կուտայ երաշեիքը վերկնցաղումի։

Տ. Զարեհ վրդ. ին, եւ իր հոգիի եղբայրներուն յո-ընդութիւն կը մաղթենք։

ԱԹՈՌԻ Ա. ԵՐՈՒԻ ՍԱՂԵՄԻ

Արուակալն յԵգիպտոս

Երուակալէմի Ամենապատիւ Սրբազն Պատրիարք Հայրը Երկու ամիս բացակայութենէ ետք յԵգիպտոս, վերադարձած է Ա. Աթոռ գկտ. 24ին, իրեն ըկներացող Տ. Պատկ եւ Տ. Շոռհայք վարդապետներու հետ։

Եղիպտահայերը իրենց նախկին բաղմարդիւն Ս-ամֆորդը չատ սիրալիք կ'երպով ընդունած եւ զայն շրջապատած են մէծ յարգանքով, սիրով եւ ողեւորութեամբ։ Սրբ. Պատրիարք Հայրը, որ առողջական կաղգուրումի համար կատարած էր իր ճամբորդութիւնը, վերադարձած է բոլորովին ապաքինած։

Ս. Յարութեան վերաշինութեան համար

Մեր ընթերցողներուն ծանօթ է Ս. Յարութեան Տաճարին վերաշնութեան բարձրորդն կարեւոր եւ բարդ ու նուրբ խնդիրը: Օր մը կ'անդրադառնանք անոր: Այսոր կ'ուզենք արձագանդել Սիննի մէջ լուրը թէ եղիպտոսն Մեթր Շաւարչ Սեւյօնքեան, որ երուսաղէմ ուխտի գացած եւ զգացած է Ս. Յարութեան Տիեզերական Տաճարին մէջ մեր եկեղեցւոյն վայելած իրաւանց կարեւորութիւնը, ինքնարերաբար Ամենապատիւ Սրբազն Պատրիարք Հօր յանձնած է հարիւր (100) լիրա եղիպտական (աւելի քան 18·000 ֆր. Փրանք): Սրբազն Պատրիարք Հայրը օրհնութեան զիր դրկած է Մեթր Մեւյօնքեանին:

Ընծայարանի ուսանողներ

Այս զպրոցական տարուան սկիզբը երուսաղէմի ժամանակւորաց Ընծայարանին մէջ կ'ուսանին տասներկու սարկաւազներ, որոնցմէ ութը կուսակրօն քահանայ պիտի ձեռնադրուին այս տարի, իսկ չորսը՝ երկու տարի ետք: Այս վերջիններէն մին, Ազատ Սրկ. Արսանեան, իր յանձնառութիւնը ուշացուցած ըլլալուն՝ ձեռնադրուած է կուսակրօն սարկաւազ, դկտ. 31ին, Սր. Յակոբայ Տօնին: «Ամէն հաւասարիք կ'ընծայէ չնորհալի հոգեւորական մը լինելու Աստուծով» կը գրէ Սինն անոր մասին: Այս երիտասարդ սարկաւազ ուսանողներէն դատ՝ Ընծայարանին մէջ կ'ուսանի նաեւ Պր. Բարգէն Գասարձեան, որ տարի մը ետք պիտի վերադառնայ՝ Փարիզի եկեղեցին պաշտօնավարելու:

Տ. Վրբանէս Վրդի վախճանումը

Երուսաղէմի Միարանութիւնը վերջերս կորսնցուցած է իր տարից եւ ամէնէն սիրուած անդամներէն մին, Տ. Վրթանէս վրդի Գասարձեանը, մօտ եօթանասուն տարեկան, որ իր մահկանացուն կնքած է դկտ. 28ին, հիւանդանոցի մէջ:

Հանդուցեալը Զէյթունցի էր, եւ իր պատանեկան հասակէն մնացած՝ Երուսաղէմի վանքին մէջ, ուր յետոյ վարած է զանազան պաշտօններ կարգապահութեամբ, հաւատարմութեամբ եւ յաջողութեամբ:

ՊՈԻԿԱՐԻԱ.

Երուանդ Սրբազնի վախճանումը

Հայ Եկեղեցւոյ արժանաւոր եկեղեցական զէմքերէն մին եւս մեկնած է այս աշխարհէն, Տ. Երուանդ Սրբեպիսկոս Փէրտահանանի մահուամբը, 65 տարեկա-

նին: 1901ին Հոգելոյս Տ. Եղիչէ Պատրիարքի ձեռնադրած տասներէն մին եղած է ան, Արմաշ ընդունուած ըլլալով 1897ին: Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական փոխանորդ Եղած, եւ յետոյ զանազան զաւաներու մէջ առաջնորդական պաշտօններ վարած է: Եղած է ուղղամիտ, անաշառ եւ հեգահամբոյր թանկագին հոգեւորական մը: Սինն եւ Հասկ սրտաբուխ գրուատիքներ նուիրած են Հանդուցեալին յիշատակին:

Ցիոնւ Քիստոս հանգուացէ զհողի նորին, եւ հաստատ, պահեսցէ զեկեղեցին Հայաստանեայց:

ՀԱՐԱԿԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱ

Նար Եկեղեցի միւս

Հինգ ամիսներէ ի վեր Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպիսկոպոս Խաչատուրեան, Կթղ. Պատուիրակ Հարաւային Ամերիկահայոց, հաստատուած Պուէնոս-Այրէսի մէջ, կ'աշխատի ողեւորել եւ պտղաբերել տեղույն եկեղեցական կեանքը: Կը հատարակէ, կամ աւելի շիտակ ստանձնած է խմբագրութիւնը Հայ Կեդրոն ամսաթերթի, որ 32 երես, ընդարձակ ծաւալով բովանդակութից թերթ մըն է, եւ որ ապահովաբար մեծ ծառայութիւն կը մատուցանէ Հրւ. Ամերիկայի թեմին մէջ, նաեւ անհէ դուրս, անոնց որ կը ստանան զայն:

Սրբազնը Սեպտ. Ենին հովուական այցելութիւն կատարած է գէպի Պրէգիլ, ճամբան հանդիպած է Մօնթէվիտէօ, Սանթոս եւ Սան Փառլօ: Այս տեղերու Հայերը Սրբազնին կատարած են խանդավառ ընդունելութիւն: Սան Փառլոյի մէջ պատույ ճաշ մը տրուած է Ն. Սրբազնութեան: Այցելած է պետական անձնաւորութեանց: Նախազահած է դպրոցական հանդէսներու: Օծած է Ս. Գէորգ նորակառոյց եկեղեցին (Սպտ. 25ին), զոր շինած է, ծախքերն ամբողջ հոդալով, պատուական Հայ մը, Պր. Իղղալլահ ձորձ, Հալէպահայ: Գեղեցիկ Եկեղեցի մըն է՝ որ կանդուած է Սան Փառլոյի մէջ, հեռաւոր այն զաղութիւն հոգին տաղաւարելու համար: Եւ սրբազնին ներկայութիւնը չէնքին օծումը մեծ զէպք մը դարձուցած է տեղույն հայութեան համար:

ՄԱՐՍԵՅ

Հովուական գործ

Անցեալ ամիս գրած էինք թէ Մարտէյլի Առջն. Տեղապահը հովուական այցելութիւն մը կատարած եւ Ս. Պատարագ մատուցած է Թուլոնի մէջ, տեղույն Հայերուն մեծ մասին ներկայութեամբ: Վարդապետը կը տե-

դեկացնէ մեզ թէ Թուլոնի քաղաքակետութիւնը աեղ. ոյն հայ զաղութին տրամադրած է փոքրիկ տեղ մը, որ Սայապալեան ընտանիքին զլիսաւոր ջանքերով, և ուրիշ բարեպաշտ անձերու օժանդակութեամբ հաւաքուած դրամական նուէրներով վերածուած է մատուոի, ոո իւ շարունակէ ծառայել իր նպատակին:

Վարդապետը քարոզած եւ ոգեւորութիւն յասաչ րերած է: Գաղութին ականաւոր անդամներէն է Պր. Գեղամ Սայապալեան, որ Փրանսական շրջանակներու մէջ ծանօթ զրող մըն է, իր երկու գործերով, Ար Մարշան տը Սանտրը (պուէմնէր) եւ Ամուռ (ասման), որոնք Փրանսական հրատարակչական ընկերութիւններու կողմէ ի լոյս ընծայուած են: Պր. Սայապալեան, հետեւելով մեր եկեղեցասէր մտաւորականներու եւ իր խէ հօր օրինակին, ամէն կերպ զոհողութիւն ըրած է տարիներէ ի վեր՝ ամսէ ամսիս հայկական արարողութեամբ եւ Ս. Պատարագի մտաւուցմամբ հողեկան միխթարութեան պատճառ ըլլալու Թուլոնի փոքրաթիւ հայութեան:

Դեկտեմբեր ամսու ընթացքին Առջ. Տեղապահը ուրիշ զանազան եկեղեցիներ ալ (Ս. Մարկրիթ, Պուլվար Յոտոյ) այցելած, պատարագած եւ քարոզած է, զրադելով նաեւ զոյութիւն ունեցող ծաղկուցներու փոքրիկ-ներով:

Մարտէյի մէջ նախկին Առաջնորդին՝ Տ. Գարեգին Մրբազանի կողմէ հիմնուած կայ Եկեղեցասէր Հայուն-նաց ընկերութիւն մը, որ դնահատելի գործունէութիւն մունի: Դկտ. 15ին Մայր Եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ Տ. Զգոն վրդ. ր այս ընկերութեան անդամներուն խօսած է «Եկեղեցին եւ Հայունին» նիւթին չուրջ:

Ս. Ծնունդի առթիւ հող տարուած է որ Մարտէյի քահանաներէն ոմանք այցելեն այն տեղերը՝ ուր եկեղեցին եւ հոգեւոր կանոնաւոր մատակարարութիւնէ դուրէ հայեր կան:

Ծննդեան Ցրադալոյցին վարդապետը գտնուած է Ս. Ֆերոմ: Հոս զպրաց զասը բաղկացած է քսան աղջնակներէ, ընդ դպրապետութեամբ Պր. Հ. Համբարձումնին: Ծննդերցուածները կարդացած են այս աղջնակները: Կատարուած է նաեւ Ս. Աստուածածնի պատերի մը նուիրում եւ օծում:

Հանդիսաւորութեամբ եւ լեցուն բաղմութեամբ աօնուած է Ս. Ծնունդը Մայր Եկեղեցւոյ մէջ: Հաղորդը-ողներ բազմաթիւ եղած են: Քարողին նիւթը եղած է յանդիմանութիւնը անոնց՝ որոնք քրիստոնէի անուն

ունին՝ բայց հեթանոսի կեանք՝ տօնական այդ օրերուն: Նոյն օրը երեկոյին այցելած է Սէնթ-Անի հայոց ծաղկոցը. փոքրիկներուն խօսած է Ս. Ծննդեան պատմութեան մասին, եւ ջերմ ոգեւորութիւն ստեղծած: Եղած խնդրանքներու վրայ, վարդապետը խոստացած է աւելի յաձախ կատարել այսպիսի այցելութիւններ: Ուրախառիթ է տեսնել տակաւին այն փրկարար գերլ՝ զոր Եկեղեցին կը կատարէ եւ կրնայ մանաւանդ կատարել՝ մեր ժողովուրդին մէջ եւ անոր համար:

Ս. Ծննդեան Մեռելոցի պատարագէն եւ հոգեհանդիսանքներէն ետք՝ Վարդապետը փոքրիկ խումբով մը այցելած է Մարտէյի գերեզմաննոցին մէջ ամփոփուած եւկու հայ Եկեղեցականներու շիրիմներուն: Յնկ. 15ին ալ այցելած է Պոմոնի Եկեղեցին, պատարագած եւ քարոզած, եւ Մարտէյի հայ Երեւելիներէն Գ. Շահամեանի քառառւնքին առթիւ հոգեհանդիսատ կատարած: Յնկ. 22ին առաջին անդամ այցելած է Կարտան, պաշտամանց կատարմամբ: Յնկ. 29ին Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Ամասիոյ Հյուն. ի Միւութեան խնդրանքով կատարուած է հոգեհանդիսատ՝ Հանդուցեալ Տ. Երուանդ Արքակիուակոսի հոգւոյն համար:

ՄԵՐ ՎԻՃԱԿԻՆ ՆԵՐՄ.

ՀՈՎՈՒԵԼԱԿԱՆ ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԵԼՃԻՔԱՆ

Յունվար 14ին Փոխանորդ Վարդապետը կանխաւ եղած կարդապրութեան համաձայն մեկնեցաւ Պելճիքա: Պրիւսէլի կայարանին մէջ զինք ընդունեցան Հոչ. Տ. Զարեհ վարդապետ, Անթիլեասի Կիլիկեան վանքէն, Գաղթացին Վարչութենէն՝ Ատենապետը Դոկտ. Պ. Մուրատեան, եւ անդամ մը՝ Տիւար Տիօվիչթեան:

Յաջորդ Կիլակի օր Ծննդեան առթիւ Ս. Պատարայ մատոյց Տ. Զարեհ վրդ., Անկլիքաններու Եկեղեցւոյն մէջ: Խոկ քարոզեց Տիւչի Փոխանորդը, Հաղորդելով ողջոյները Երուասղէմի Ամենապատիւ Մրբազան Պատրիարքին, եւ Փարիզի եւ Պելճիքալի վիճակներուն Տեսուչ Տ. Վրամշապուհ Մրբազանին, եւ ապա խօսելով Աստուածայայնութեան խորհուրդին վրայ, եւ այդ յայտնութեան մարդոց բերած փրկութիւնը իրականացրելու կոչուած Եկեղեցւոյն գերին վրայ, եւ եղբակացուց ըսկով թէ հայ ժողովուրդին փրկութիւնն ալ կը կայանայ իր Եկեղեցւոյն այդ գերլ ճանչնալուն եւ ըստ այնմ անոր հայանիին տակ մտնելուն մէջ: Եղան հաղոր-

գուողներ՝ գժրախտաբար քիչ թւով։ Ս. Պատարազէն վերջ կատարուեցաւ հոգեհանդիւս վազմեսիկ ժ. Ելիթարեանի հոգւոյն համար, եւ ապա Զօրօհնէքի արարողութիւնը։ Պատարազին երգեցին Պր. Վարդան Մարգիսեանի զեկափարութեամբ խումբ մը Պելճիքացիներ, որոնց մէջ կային երկու հայեր ալ։ Երգեցողութիւնը, որ բաղմածայն էր, կատարուեցաւ զմայլելի կերպով, որուն համար չորհաւորելի են թէ՝ Պր. Վարդան Մարգիսեան, եւ թէ խումբին կազմութեան ծախքերը հողացող մի քանի աղնիւ եւ եկեղեցասէր տիկինները։ Ամրող պաշտամունքին, որ եղաւ զեղեցիկ, մը լիթարար եւ հոգեշահ, ներկայ էր մեծադոյն մասր Պրիւսէլի գաղութին։ Կային նաեւ Անվերսէն հոն դանրաղներ։

Վարդապետր ծանօթացաւ Պրիւսէլի գաղութին անդամներուն, տեսնելով անոնցմէ ոմանք Գղթ. Վարչութեան ակումբին մէջ հաւաքմանց առիթով, եւ ոմանց ալ անձամբ այցելելով՝ որչափ որ կը ներէր իր ժամանակը։

Յայ. 15ի երեկոյին գումարել տուաւ Գղթ. Վարչուկան ժողովը, եւ անոնց հետ խորհրդակցաբար որոշեց կազմել Պելճիքայի համար եկեղեցական Հողաքարձութիւն մը, իր նախադահութեամբ, որ պիտի զրադի ատեն ատեն պատահած եկեղեցական եւ այլ գործերու դրամական տնտեսութեամբ եւ կարգադրութիւններով։ Առաջին առիթով այս հոգաբարձութեան կազմութեան համար Գղթ. վարչական ժողովը պիտի ընտրէ հինգ անձ, երեքը Պրիւսէլին եւ երկուքը Անվերսէն, եւ անոնցները պիտի ենթարկէ Հղւ. Տեսչին վաւերացման։ Հոգաբարձութեան ատենապետր պիտի ըլլայ նաեւ նախադահին փոխանորդը։ Հոգաբարձութիւնը պիտի ունենայ նաեւ իր կանոնագիրը, որ պիտի կազմուի եւ Տեսչի փոխանորդին վաւերացումէն ետք՝ պիտի գործադրուի հոգաբարձութեան կողմէ։ Գղթ. Վարչութեան ժողովին մէջ էատարուեցան նաեւ խորհրդակցութիւններ՝ Պելճիքայի գաղութին կրօնական պէտքերուն մատակարաբաժան համար բլամիք կարգակրութեանց մասին, որպէս զի ուրիշ պարագային ժողովուրդը չստիպուի եղթալ օտար եկեղեցիներուն, եւ դիւրութիւն ունենայ դիմելու փարիզ։

Ամսու 16ին բշ. երեկոյ Գաղութային վարչութիւնը աբրքած էր թէյասեղան մը, ի պատիւ Տեսչի Փոխանորդ Վարդապետին, անոր առաջին այցելութեան առթիւ բարի զալուստի համար, եւ Հղւ. Տէր Զարեհ վարդապետին, անոր Անթիւսասի վանքը մեկնելուն առթիւ համար։ Այս թէյասեղանին ներկայ էր ընտրեալ

րազմութիւն մը։ Խօսեցան, վարդապետներէն զատ, նաև մի քանի հոգիներ ներկաներէն։

Ամսու 19ին բշ. օրը Ակումբին մէջ տեղի ունեցաւ զարձեալ ուրիշ հաւաքոյթ մը, ուր խօսեցաւ Հղւ. Տեսչի Փոխանորդը Երուսաղէմի վանքին մասին, հայութեան համար անոր արժէքը եւ կատարած ու կատարելիք գերը վեր հանելու նպատակաւ։ Համառօտ կերպով պարզէ ետք Ս. Երկրի կրօնական եւ միջազգային նշանակութիւնը, թռուցիկ ակնարկ մը նետեց Ս. Տեղեաց պատմութեան վրայ ընդհանրապէս, եւ Երուսաղէմի Ս. Յակոբի կութեանց Միաբանութեան պատմութեան վրայ մասնաւրապէս, ներկայացնելով վանքին դիրքը բիւղանդական, արաբական, խաչակրական, եղիպատական, թրքական եւ անդիխական տիրապետութեանց օրով։ Այս բացարեց վանքին այժմեան դիրքը, հանդէպ ուրիշ կրօնական հասարակութեանց եւ հանդէպ կառավարութեան եւ փոխադարձարար։ Խօսեցաւ Ս. Տեղերու եւ անոնց մէջ հայոց ունեցած մասերուն նկարագրին եւ կարեւուրութեան վրայ, եւ անոնց մէջ Մեծ Պատերապմէն ետք տիրող կացութեան վրայ։ Յատկապէս շեշտեց Հայոց Միաբանութեան եւ Եկեղեցին համար Ս. Տեղեաց սեփականատիրութեան նշանակութիւնը եւ արժէքը աղպային, եկեղեցական եւ կրօնական տեսակէտէ։ Բացարց նաեւ Ս. Յակոբի տաճարին վերաշնուրութեան ինդիրը, որուն մօտէն տեղեակ եղած է ինք։

Ապա անցաւ նկարագրութիւնն ընելու Մեծ Պատերապմէն ետք վանքին վերելքին։ Խօսեցաւ Միաբանութեան թիւին, կազմին, կենցաղին եւ վարչութեան վրայ։ Անոր տնտեսական վիճակին վրայ՝ ընդհանուր կերպով մը։ Անոր մշակութային եւ կրօնական կեանքին վրայ, յիշելով Ս. Աթոռայ կիւլունկեան Մատենադարանը, Զեռագրաց Մատենադարանը, Տպարանը եւ Հրատարակութիւնները, հնութիւնները, եւն։ Ակնարկեց Ս. Աթոռին հոգուական գործին՝ Ս. Երկրի սահմաններէն ներս եւ անկէ անդին, գաղութներու մէջ, ուր Էօթը երիտասարդ վարդապետներ կ'աշխատին աշխարհի զանազան մասերուն մէջ։ Յետոյ ներկայացուց Ս. Աթոռոյ կրթական գործը, Ժառանգաւորաց Վարժարանը եւ Ընծայարանը, եւ չորս կամ հինգ աշխարհիկ նախակրթարանները ուր հազարէ աւելի հայ մասունքներ կրկրթուին։ Եւ վերջացուց պարզելով այն ողին որ կը ախրէ Երուսաղէմի վանքին մէջ, պատրաստուող սերունդին մէջ, եւ այն գերը զոր պէտք է կատարէ իր պաշտօնին մէր եղող կուսակրօն հայ կղերը։

Ամսու 20ին ուր առաւօտ Փոխանորդը մէկնեցաւ Անվերս։ Շնորհիւ աղնուութեան գաղութիւն անդամնեւ

րուն, որոնցմէ մին իր կառքը, եւ միւսն իր ժամանակը տրամադրեց երկու օր, կրցաւ կարձ ժամանակի մէջ այցելել Անվերսի Հայութեան մեծագոյն մասին, եւ այդ կերպով ծանօթացաւ անոնց զրեթէ ամէնուն:

Նոյն իրիկունը սրահի մը մէջ Անվերսի Երիտասարդաց եւ Տիկնանց Միութիւնները բարի գալուստի թէյասեղան մը տուին իրենց Տեսչին նոր Փոխանորդին, որ սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ ողջոյնի խօսքեր րնելէ ետք իր ժողովուրդին, խօսեցաւ գարձեալ Երուսաղէմի վանքին մասին այն կերպով՝ ինչ կերպով որ խօսած էր Պրիւսէլի մէջ: Յաջորդ օրը երեկոյեան Վարդապետը մեկնեցաւ Անվերսէն եւ Հասաւ Բարիդ, ներկայ ըլլալու Համար կիրակի առաւօտեան պատարագին:

Գովեստի արժանի գաղութ մէ Պելճիքայի հայ զաղութը. թուով քիչ (Պրիւսէլ մօտ հազար անձ, եւ Անվերս մօտ երկու հարիւր յիսուն անձ, վեր ի վերոյ հաշիւով մը) բայց որակով արժէքաւոր: Մեծագոյն մասմբ լաւ բարեկեցիկ են անոր անդամները: Կառավարութիւնը, ինչպէս կ'երեւի համակրութիւն ունի անոր հանդէպ, վասնդի հայերը շահած են այդ համակրութիւնը: Ունին անոնք Գաղութային Վարչութիւն մը, որ մեծապէս զնահատելի դեր կը կատարէ, ի մի խմբելով գաղութին բոլոր տարրերը, եւ ազգային զգացումը վաս պահելով անոնց մէջ: Ունին մասնակի միութիւններ ալ, (Ուսանող Երիտասարդաց, Տիկնանց, եւն.) որոնք հաւաքուած են ընդհանուր կազմակերպութեան մէջ: Ինչ որ մասնաւոր ուշադրութեան արժանի է՝ տնտեսական եւ մտաւորական ամէն աստիճանի հայեր՝ սիրով կը զումարուին նոյն յարկի տակ, յամախ եւ ամէն առիթներով, չնչքի մը մէջ, որ վարձուած է այդ նպատակով, և որու մէջ զրադարան մ'ալ կայ նպաստելու համար զաղութի անդամներուն մտաւոր հայկական սնունդին:

Սակայն ինչ որ կը պակսի, եւ անզանցառելի անհըրաժեշտութիւն մըն է, եկեղեցւոյ մը չէնքն է: Պելճիքայի գաղութին նման հայկական համայնքի մը արժանապատութեան վիրաւորանք մըն է դիմէլ օտար Եկեղեցիներու՝ անոնց չէնքին զործածութիւնը խնդրելու համար, եւ պարտաւորուիլ՝ Հյց. Եկեղեցւոյ կանոնին հակառակ՝ Ս. Պատարագի պաշտամունք կատարել երեկոյեան: Հայկական ծէսը իրեն՝ համար չինուած սրբարանի մը մէջ է միայն որ կրնայ գեղեցիկ եւ հոգեպարար եղանակաւ մը կատարուիլ:

Անտեղի է բոլորովին ըսել թէ Պելճիքայի հայ զաղութը տեւականութեան երաշխիքը չի տար: Մինչեւ իսկ ամէնէն յունեան մտածութով մը, եթէ խորհինք որ մի քանի տասնեակ տարիներ պիտի մնայ ան հոն (քսան

տարի առաջ նոյն բանն ըսուած է, եւ այսօր իրականութիւնը ստած է այդ գուշակութիւնը), այդ մի քանի տասնեակ տարիներու լինթացքին իսկ եկեղեցիկ չէնքը իր ծառայութիւնը մատուցած եւ իր գոյութիւնը արդարացուցած կ'ըլլայ: Եւ յետոյ՝ եկեղեցին ինք պատճառ պիտի ըլլայ արգէն՝ որ զաղութը ապրի հոգւով ու կենաւունակ: Անուրանալի է այս:

Միւս կողմէ՝ եթէ հայ գաղութը գողարիկ, փոքր բայց սիրուն կոթող մը կանզնէ քաղաքին մէջ հայկական ճարտարապետութեան իբրեւ նմոյշ մը հայ քրիստոնէական հանճարին, գոհ պիտի ձգած ըլլայ մինչեւ իսկ քաղաքային իշխանութիւնը Պրիւսէլի, եւ ինքինքը ներկայացուցած պիտի ըլլայ Պելճիքայի ժողովուրդին՝ հայկական արուեստի գեղեցիկ զործով մը:

Պելճիքայի հայ զաղութը կարող է լնել այս բանը: Ունեւորներ չի որ կը պակսին իրեն, եւ երբ անոնք անշամ մը ձեռնարկեն՝ կասկած չկայ որ գաղութին բան մը ընել կրցող բոլոր անդամները պիտի մասնակցին նույրական եւ զեղեցիկ զործին: Անոր ի զլուխ հանուելուն համար սուրբ յանդգնութիւն մը պէտք է, արժանաւոր զոհողութեան մը յանձնառութեամբը: Միամը լ մը բրած են Բարիզի եւ Մարտէլլի բարերարները, շինելով զեղեցիկ տուններ Աստուծոյ եւ աղբին: Ո՞վ կրնայ հաշուել անդգնահատելի օգուտնները զոր անոնք մատուցած են եւ կը մատուցանեն եւ պիտի մատուցանեն այդ քաղաքներու հայութեան: Ի՞նչ աւելի սրբազն եւ զեղեցիկ նպատակի մը կարելի է ծախսել դրամը, երբ կարելի է զտնել եւ զոյացնել զայն: Մեր ամբողջ պատմութեան մէջ մեր ամենազեղեցիկ յիշատակարանները, եւ զանոնք շինողներուն անունները ամէնէն աւելի պահացնող բաները, մեր եկեղեցիները չէ՞ն եղած միթէ: Այսո՛, մեր հայրեկուն հոգին հաւատարմութիւն ցուցնելու ամէնէն չօչափելի կերպը՝ զայն, այդ հոգին կենդանի պահելու եւ յաւերժացնելու լաւազոյն միջոցը, հայ եկեղեցի կառուցանելու կերպը եւ միջոցն է:

Պելճիքայի գաղութը ամբողջ, եւ անոր ունեւոր անդամները, պէտք չէ որ տատամախն այդշափ գեղեցիկ եւ օգտակար եւ Աստուծահամաց զործ մը ի գլուխ հանելու մէջ: Յաւէտ օրհնուած եւ ինկելի — այս բաները իրենց իսկական իմաստով — յիշատակ մը պէտք է ձըւեն անոնք իրենց յաջորդող սերունդներուն:

ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄՐ ՄՐԱԹԱՐԺԻՒՄԻ ԵՒ ՊԵԼՃՈՒՅ:
ՀԱՅԵՐՈՒՅԻՆ

Արժ. Տ. Գէորգ Քհնյ. Նիկամեան, Փոխանորդ Վարդապետին յանձնարարութեամբ յնի. Տին հովուական այցելութիւն մը կատարած է ի Մոնթարժիս, որուն եր-

կու. քիյոմեթր հեռաւորութեամբ մէկ արուարձանին մէջ, ի Շալէթ (Լուսուէ) կը դանուին մօտ քառասուն տուն հայեր, մեծաւ մասամբ Սեբաստացիներ, եւ մաս մալ Մարաշցիներ եւ Սթանոսցիներ։ Այս փոքր գաղութիր իր ազգային հոգիին հաւատարիմ մնալու համար՝ կազմած է Ռւսումնասիրաց Միութիւն մը, նախագահութեամբ Պր. Փանոս Քէշիչեանի, եւ բացած է մանկանց համար վարժարան մը, որ եղած է տեսակ մր կորիգ՝ իր շուրջ հաւաքելով տեղւոյն հայութիւնը։

Վարժարանը ռւնի յիսուն երկսեռ աշակերտներ եւ կր բացուի, ընականաբար՝ Հինգաբթի եւ Կիրակի օրեւրը։ Հայերէնէն զատ՝ կ'աւանդուի նաեւ ազգային պատմութիւն։ կը պակսի միայն եկեղեցական կրօնական ուսումը՝ հասկնալի պատճառաւ։ Ռւսուցիչն է Պր. Յ. Պեհնէշեան։ Վարժարանին հողը ճրիարար նուիրած է տեղւոյն ձղախէժի զործարանատէրը, որուն մօտ կ'աշխատին գրեթէ տեղւոյն բոլոր հայերը։ Իսկ չէնքը չինուած՝ ժողովուրդին նուէրներով եւ զոհողութեամբը։ Շէնքին համար ծախք եղած է 16.000 ֆրանք, որ միայն նախանիւթերուն դինն է։ աշխատանքը կատարած են ժողովուրդին զաւակները՝ իրենց արձակուրդի ժամերը նրւիրելով զործին զմայլելի հողւով մր՝ որ մեր ժողովուրդինն է եղած եւ է։

Վարժարանի այս յարկին տակ է որ Տ. Գէորգ հայր կատարած է եկեղեցական պաշտամունք եւ Զրօրհնեաց արարողութիւն, եւ Ս. Հաղորդութիւն մատակարարած է մօտ վաթսուն անձերու, տասը շափահաներ եւ յիսուն փոքրիկներ։ Նաեւ խրատ խօսած է ժողովուրդին։ Տէր հայրը կատարած է դարձեալ երեք մկրտութիւն, որոնց անունները կը դնենք թերթիս վերջին երեսին վրայ։

Գաղութին անդամները ջերմ փափաք յայտնած են որ Փարիզէն քահանաներ երեմն այցելեն իրենց, թոյլ չտալով որ մոռնան իրենց կրօնական եւ ազգային աւանդութիւնները, եւ մարին իրենց բարեպաշտական զգացումները, թոյլ չտալով նաեւ որ իրենք պարտաւորուին ուրիշ եկեղեցիներու դիմել Ս. խորհուրդներու մատակարարման համար։ (Անհրաժեշտ պարագային սովորութիւն ըրած են դիմել տեղւոյն ոուս քահանային)։

**

Տ. Գէորգ Հայրը նմանապէս յնպ. 14ին այցելած է Տէսչի փոխանորդին յանձնարարութեամբ եւ գրով, Պելֆոռ քաղաքը, ուր կը գտնուին, ըստ Տէր Զօր տեղեկալրութեան, քան եօթ տուն հայեր, որոնք ունին ութսունէ աւելի մանուկներ։ Դժբախտարար ամփոփ եւ

իրարու մօտ չեն անոնց բնակութիւնները, եւ կարելի չէ եղած կազմութիւնը միութեան մը, կամ հաստատում վարժարանի մը, հակառակ նախանձախնդիրներու կողմէ կատարուած ջանքերու։ Գաղութիր մեծաւ մասամբ կը բազկանայ Կեմերեկցիներէ, որոնք կ'աշխատին կրաւելիչնի եւ երկարի զործարաններու մէջ։ Կան մի քանի խանութպաններ եւ փերեզակութեամբ (մարշան Փորէն) դրազողներ ալ։

**

Պելֆոռէն անցած է Տէր Հայրը տաննեմէկ քիլոմէթր հեռու Հէոփուռ քաղաքը, Հոդ Սոնի նահանգին մէջ։ Այս տեղի հայ գաղութին ալ կը բազկանայ տասնեւնի ընտանիքներէ, որոնք ունին երեսուն հինգ երկսեռ մանուկներ։ Այս գաղութին ալ մեծաւ մասամբ կը բազկանայ Սեբաստիոյ Դաւրայ զիւղացիներէն, որոնք կ'աշխատին տեղւոյն կտաւեղէնի զործարանին մէջ։ Կարելի չէ եղած հոս ալ՝ վարժարան մը բանալ նոյն, այսինքն ժողովուրդին իրարմէ հեռու բնակութեան պատճառաւ։ Ս. Խորհուրդներու հոգեւոր մատակարարութեանց համար պարտաւորուած են ցարդ զիմել տեղւոյն Հոմ։ Կաթոլիկ քահանային, ենթարկուելով այդ բանին անբաղձալի հետեւանքներուն։

Յնպ. 14ին կիրակի օրը, Պելֆոռի ինչպէս եւ Հեռիքուրի մէջ Տէր Հայրը կատարած է Ս. Ծննդեան պաշտամունք, Հեռիքուրի մէջ ժողովուրդը հաւաքելով գաղութի անդամներէն Յ. Ասլանեանի տան մէջ։ Ս. Հաղորդութիւն տուած է երեսուն հոգիներու, մեծ եւ փոքրը։ Զրօրհնէքի արարողութեամէն ետք կատարած է նաև հոգեհանգստեան պաշտոն՝ Յ. Ասլանեանի վաղամեսիկ որդւոյն հոգւոյն համար, ինչպէս նաեւ զաղութին ննջեցեալներուն համար ընդհանրապէս։ Կատարած է նաև հինգ մկրտութիւններ, որոնց անունները իրենց կարդին՝ թերթիս վերջին երեսին վրայ։

Հովուական այսպիսի այցելութիւններ անհրաժեշտ են նաեւ Ֆրանսայի մեր վիճակին մէջ զանուող ուրիշ քաղաքներու փոքրիկ հայ գաղութիւններուն համար։ Բայց կը պակսին մեղի կանոնաւոր տեղեկութիւններ առ այն թէ ուր հայեր կը գտնուին, եւ ի՞նչ միջոցներով կարելի է յարաբերութեան մէջ մտնել անոնց հետ։ Փափաքելի էր որ այն նախանձախնդիր անձերը, որոնք կը ընան մեղի տեղեկութիւններ հաղորդել զանազան տեղեր զըտնուող հայերու մասին, ընէին այդպէս։ Շատ ուրախ պիտի ըլլայինք տեղեակ մնալով Ֆրանսայի մէջ մեր վիճակին պատկանող հայերու կեանքին մասին, կարելի ութեան սահմանին մէջ անոնցմով հետաքրքրուելու եւ հար եղած կերպով անոնց օգտակար ըլլալու համար։

ԱՅՅԵԼԻԹԻՒԽՆ Մ'Ի ԺԸՆԵՎ

Ժընեվի Հայ Եկեղեցասիրաց Միութեան ինդրան-քին վրայ՝ յնվ. 14ին ժընեվ մեկնեցաւ Արժ. Տ. Լեռն քհնյ. Արալանեան, Ս. Ծննդեան առթիւ պաշտամունք կատարելու համար:

Յնվ. 15ին բողոքական Եկեղեցի մը մէջ (Սալ Սահմարալ), վէճ-քարի վրայ, կիր. առաւօտուն Ս. պատարագ մատուցած է Տ. Հայրը, եւ ներկայ Եղած են մօտ երկու հարիւր Հայ եւ օտար Հաւատացեալներ: Պատարալի երգեցողութիւնները կատարուած են չատ ներդաշնակ կերպով, մերթ միաձայն եւ մերթ քառաձայն, «Հայաստան» կոչուող որրանոցին երկսեռ աշակերտներուն կողմէ: Քաման եւ հինգ հաւատացեալներ Ս. Հաղորդութիւն առած են ջերմեռանդութեամբ: Տէր Հայրը խօսած է ժողովուրդին՝ Յիսուսի ծննդեան եւ մկրտութեան մասին: Ժողովուրդը, փոքրիկ Հայ դադութ մը, որուն մէջ սակայն վաս մնացած է Հյկ. Եկեղեցւոյ սէրը եւ Հաւատաքը, մեծապէս մխիթարուած է: Իսկ ներկայ օտարներ յատկապէս իրենց զմայլանքը յայտնած են պաշտամանց գեղեցկութեան մասին:

Տէր Հայրը երեւ օր մնալով ի Ժընեվ այցելած է Ժընեվի եւ Լողանի Հայ բնտանիքներուն, եւ տօնական առթիւով Հայ Եկեղեցականի «ողջոյն»ը տուած անոնց:

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՐԹԵՒՐ ԲԱՐՈՒԹԻՒԽՆ

Բարիզի Հայ Տիկնանց Միութիւնը, ինչպէս ամէն տարի նաեւ այս անկամուն, յնվ. 8ին, կաղանդի առթիւ իր երկու մասնաձիւղերուն, Կարմիր Խաչին եւ հիրախնամի ջանքերով Եկեղեցւոյ գիւանատան փոքր սրահին մէջ սարքած էր տղոց համար Կաղանդի տօն մը: Հաւաքուած էին բուժարանին Հիւանդներուն տղաքը եւ Որբախնամի սանուհիները, մօտ 40 պղտիկներ:

Ճ՛ոփ սեղանին, խաղալիքներով բենաւոր ծառին, տղոց հանդէպ բարեսէր տիկնանց սիրոյն եւ զուրգուրանքին ստեղծած ուրախութիւնը փոքրիկներու մէջ, անոնց համար մեծ օր մըրաւ այդ օրը, երգով ու խաղով:

Այս առթիւ տղոց ծնողքներուն ալ բաժնուեցան ածուի եւ դրամական փոքր նուէրներ:

Կարմիր Խաչը չէր մոռցած նաեւ Հիւանդանոցներու մէջ եղող Հիւանդները. իր Հիւանդապահուհիները դացած փնտուած եւ դտած են զանոնք, եւ անոնց տուած են պատուղ, ծխախոտ եւ դրամի վրամ:

Բարի քրիստոնէական զործ մը, արժանի զնահատութեան:

Ա. ԵԿԵՂԵՑԻՒԽՆ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան անդամներէն Տիար Երուանդ Պարկիրանեան նուիրած է Ս. Յգչ. Մկրտիչ Եկեղեցիին՝ երկու զոյլ գեղեցիկ աշտանակներ, 25 սնթ. բարձրութեամբ, ճերմակ մետաղի վրայ արձաթազօծ:

2. Քիլիսի Տիար Յակոբ Պալեան՝ Եկեղեցւոյ Աւազ խորանին աջ եւ ձախ կողմը զանուող Մկրտութեան և Զղեսաւաւորման երկու փոքր մատուոններուն յատակը իր ծախփով ծածկել տուած է լինուէոմով: Մտադիր է նաեւ Սեղանի սանդուխներուն վրայ զորդ գնել:

3. Օրիորդ Նազենի Տէր-Միքայէլեան Սր. Յգչ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյն նուիրած է թանկազին սպիտակ մետաքսեայ ձեռագործ մը, Աւագ սեղանին իրեւ «զույց» գործածուելու համար: Այս ձեռագործը շինած են Հալէպի որբուհիները՝ Օր. Նաղենի հանգուցեալ մօրը յիշատակին:

4. Տէկին Դանիէլեան նուիրած է վարդապոյն չրպարչէ ժանեկաղարդ խաչի «բոնիչ»մը:

5. Տիար Կ. Կոճիկեան նուիրած է Ս. Յգչ. Մկրտիչ Եկեղեցիին, իր հանդուցեալ քրոջը է. Կոճիկեանի յիշատակին, քրէճ-էթամինի վրայ բանուած ձեռագործ մը, իրը ծածկոց գործածուելու համար:

Այս բոլորին համար Աստուած վարձահատույց ըլլայ նուիրատուններուն, եւ կատարէ անոնց բարի փափաքները:

*****

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Բարիզի Եկեղեցւոյն մէջ տարիներէ ի վեր հաստատուած սովորութեան համաձայն, Մւծ Պահոց կիրակիններուն «զուց պատարազներէն» առաջ, պիտի կատարուի Արեւագալի ժամերգութիւն: Կանոնական այս շնորւմը — վասնզի Արեւագալը կիրակի օրերը չերգը-ւիր Հյց. Եկեղեցւոյ մէջ — բազում տարիներու ընթացքին կերպով մհաստատուած ըլլալով, այս տարի եւս պիտի շարունակէ կատարուիլ, որպէսզի այն բարեպաշտները, որոնք կիրակի օրը միայն կրնան զալ Եկեղեցի՝ կարող ըլլան լսել զայն: Կիրակի օրերէն զատ Արեւագալ պիտի երգուի նաեւ դշ. եւ ուր. օրերը, օրուան առաւօտեան ժամերգութեան հետ՝ որ կը սկսի 9.15ին ամէն օր:

Արեւագալի ոլաշտամունքը մին է ամէնէն Հոգեղբամայլ կարգաւորութիւններէն Հյց. Եկեղեցւոյ հասարա-

կաց աղօթքներուն . կազմուած է ան հօթնելորդ գարուն , եղր կաթողիկոսի ձեռամբ (Կթղ. 630+641) , ըստ վկայութեան Յովհան Օձնեցի Հայրապետին : Փառաբանութիւնն է ան հողեւոր , իմանալի Արեգակին , Յիսուս Քրիստոսի , եւ աղօթք մը՝ ստանալու Անոր լոյսոր : Արեւագալի պաշտամունքի գեղեցկութիւնը ցուցումն է հայ քրիստոնեայ հողիին գեղեցկութեան :

ԴԱՍԱԽԾՈՅԻԹԻԻՆ ՄԸ

Յառաջիկայ 10 փառ . ժամը 8:30 Փոխանորդ Հայր Սուրբը Բարիզի Ծուռական Ակադեմիայի ուսանողներուն եւ պաշտօնէութեան համար անդլիւրէն լեզուով պիտի խօսի Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ աստուածաբանական եւ կրօնական աւանդութեան եւ անոր նկարագրին վրայ , 91 ուր Օլիվիէ տը Սէս , Բարիզ :

ԲԱՐԻՔ ՄԸ

Հ . Կ . Խաչի Դարմանատան կողմէ չնորհակալութեամբ ստացուած է հայ բարեսէր տիկնուջ մը կողմէ , ուր իր անունը չի տար , երկու հարիւր (200) Գրիկ գումարը , ձեռամբ Տիկին Զարմիկեանի , բաժնուելու համար նոր տարւոյ առթիւ աղքատ որբերու : Սոյն ծանուցումը կարելի չէր եղած մեր թիւ Յին մէջ դնել :

«ՓՈՔԻԻԿՆԵՐԻՒ ԺԱՄԱԳԻՐԻՑ»

Ստացուած են փոքր ժամագրքեր , Անթիւեասի Կիլիկիան Կաթողիկոսարանի տպարանէն , փոքրիկներու համար , բայց մեծերու ալ յարմար : Պատարագի եւ ժամերգութեանց հետեւելու համար , Եկեղեցին մէջ , եւ անկէ դուրս Հյո . Եկեղեցւոյ երգերը տան մէջ երգելու համար , շատ գեղեցիկ , լաւ տպուած զրքոյկ մը , շատ փոքր ծաւալով , զինն է միայն 4 (չորս) Փրանք : Ամէն Հյո . Եկեղեցւոյ զաւակ հատ մունենալու է անկէ :

Կարելի է ստանալ՝ Եկեղեցին , կամ գրելով Փոխանորդ Վարդապետին :

ՓԵՏՐՎԱՄԻՒ

ՏՕՆԵՐ ԵԽ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐ

- 4 , շբ . Ս . Սարգսի եւ որդուց նորա Մարտիրոսին :
- ԸՆԹ . Առկ . Գ13-17 : Եսյ . ԽԱ1-3 : Եփս . Զ10-17 : Ղկս . ԽԱ10-19 :
- 5 . Կիր . Դ զկնի Ծննդեան :
- ԸՆԹ . Եսյ . Կ17-18 : Բ Տմբ . Գ1-12 : Յվհ . Զ22-37 :
- 6 , բշ . Ս . Ատովմանց Զօրավարաց :
- ԸՆԹ . Խմս . Զ12-21 : Եսյ . ԺԲ7-ԺԹ7 : Բ Կրմ . Դ 10-15 : Յվհ . Ժ21-Ժ25 :
- 11 , շբ . Ս . Սահակայ Պարքեւի Հայրապետին :

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ՄԸ

Կը զնենք հետեւեալ քերթուածը՝ անոր գրական գեղեցկութենէն աւելի այն ոգիին համար զոր կ'արտայայտէ զգացնելով պէտքը աղօթքի զզման եւ հաւատքի :

Տէր , ՈՒԶԵՑԻ ԱՂՕԹԵԼ :

Կիսասուերի այս պահուն երբ զանգակներն յալթական Աւետիցին աշխարհին հրաշավէպն Յարութեան , Տէ՛ր , աղօթել ուզեցի , Տէ՛ր , ես երգել ուզեցի , Բայց շրբութեներս չըգրտան Խնկահամ բառն աղօթքի : Հիմայ , իջած անցեալիս պարտէզին մէջը մըրին , Կը փնտրուիմ , մոլորուն , սրտիս մէջ խայըը զզման , Իմ մանկական հաւասարիս ծառն այն ծաղկած ու բուրեան նիսուն ներմակ նիւղերուն հրեշտակներ կ'իջնէին :

Բայց իրարու ետևէ դըռներն հանդարտ կը բացուին , Լըռութիւնն ալ կը խոռվի ժամուրներու ժայերէն :

Տէ՛ր . Յարութեանդ հրաշագործ խորհուրդը գոր

կոչնակին

Լեզուն տակաւ կ'անձրեւէ ամբողջ քաղէին վրայ վերէն , Թող վերծաղկիլ տայ այսօր հոգւոյս մէն ածոն :

հաւատքին :

ՀԱԼԵՊ 1937

ՎԱՐԳԻՍ ԱՐԵԳԵԱՆ

- ԸՆԹ . Խմս . Ե12-18 : Եսյ . ԿԱ3-7 : Եբր . ԺԳ17-21 : Յվհ . Ժ11-16 :
- 12 , Կիր . Ե . զկնի Ծննդեան :
- ԸՆԹ . Եսյ . ՎԳ18-ՎԴ12 : Տտս . Ա1-11 : Յվհ . Է37-52 :
- 13 . բշ . Ս . Ղեւոնիդեանց Քահանայից :
- ԸՆԹ . Խմս . Ե 16 : Եսյ . ԼԵ1-2 . ԿԱ6-7 : Ա . Պտր . Ա . 3-9 : Ղկս . ԺԲ4-10 :
- 14 . զշ . Տեանելնիդառաջ :
- ԸՆԹ . Եսյ . ԻԴ21-ԻԵ8 : Գրծ . Ե47-56 : Գդտ . Դ1-7 : Ղկս . Բ41-52 :
- 16 . եշ . Ս . Վարդանանց Զօրավարաց :
- ԸՆԹ . Խմս . Դ1-8 : Եսյ . ԽԹ8-9 : Եբր . ԺԲ1-7 : Ղկս . Զ 20-26 :
- 19 , Կիր . Ս . Քառասնորդաց . Բուն Բարեկենդան :
- ԸՆԹ . Եսյ . ԾԲ1-14 : Հոմ . ԺԳ11-ԺԴ25 : Մտք . Զ 1-21 :
- 25 , շբ . Ս . Թէոդորոսի Զօրավարին :
- ԸՆԹ . Խմս . Ը10-Թ5 : Եսյ . ԿԲ6-9 : Հոմ . Ը 28 - 39 : Մտք . Ժ16-22 :
- 26 , Կիր . Արտաքսման :
- ԸՆԹ . Եսյ . ԼԳ 2-22 : Հոմ . ԺԲ 1-ԺԳ 10 : Մտք . Ե 17-48 :

ՅՈՒՆՎԱՐԻՆՄ Ե Ր Տ Ե Ա Լ Ք

1. Տէր եւ Տիկին Ա. Փիլիկեանի գաւակը Գոհար
2. Տէր եւ Տիկին Յ. Համալեանի գաւակը Խորեն
3. Տէր եւ Տիկին » » գաւակը Յարաւթին
4. Տէր եւ Տիկին » » գաւակը Մարի
5. Տէր եւ Տիկին Ս. Էլվանեանի գաւակը Զաւեն
6. Տէր եւ Տիկին Ղ. Մելքոնեանի գաւակը Զարդար
7. Տէր եւ Տիկին Գ. Պալեանի գաւակը Էլպիս
(Մոնքարժիսի մէջ)
8. Տէր եւ Տիկին Վ. Մըռեանի գաւակը Էլպիս
(Մոնքարժիսի մէջ)
9. Տէր եւ Տիկին Հ. Քէշիշօղուեանի գաւակը Գէորգ
(Մոնքարժիսի մէջ)
10. Տէր եւ Տիկին Ա. Սէյրանեանի գաւակը Արշակ
(Հէռիքուրի մէջ)
11. Տէր եւ Տիկին ». » գաւակը Յովհաննես
(Հէռիքուրի մէջ)
12. Տէր եւ Տիկին Ն. Պօղոսեանի գաւակը Գրիգոր
(Հէռիքուրի մէջ)
13. Տէր եւ Տիկին Ա. Սէյրանեանի գաւակը Յովնան
(Հէռիքուրի մէջ)
14. Տէր եւ Տիկին Ա. ». » գաւակը Շնորհիկ
(Հէռիքուրի մէջ)
15. Տէր եւ Տիկին Ա. Թորոսեանի գաւակը Վարդուհի
16. Տէր եւ Տիկին Ա. Խաչատուրեանի գաւակը Յակոբ
17. Տէր եւ Տիկին Ա. ». » գաւակը Մարի
18. Տէր եւ Տիկին Յ. Զատըրճեանի գաւակը Գրիգոր
19. Տէր եւ Տիկին Ն. Սապունեանի գաւակը Աստիկ
20. Տէր եւ Տիկին Յ. Խաչատուրեանի գաւակը Սիրվարդ
21. Տէր եւ Տիկին ». » գաւակը Եղուարդ
22. Տէր եւ Տիկին Խ. Զէյակեանի գաւակը Արսինէ
23. Տէր եւ Տիկին Հ. Խազընեանի գաւակը Վերգինէ
(Պուրծէն յատկանի եկած)

Մ Ա Կ Կ Ե Ա Լ Ք

1. Պ. Ս. Մատիկեան ընդ. Օր. Մ. Պօյանըօղուի
2. Պ. Պէտիար-Թարօն ընդ. Օր. Ի. Պէրաւեանի
3. Պ. Յ. Արեւեան ընդ. Այրի Տիկին Ե. Անէմեանի
4. Պ. Հ. Ներսէսեան ընդ. Օր. Հ. Վարպետեանի

Ն Ն Զ Ե Ց Ե Ա Լ Ք

1. Ս. Շահինեան 40 տրկ. Մարաշցի. 6ին:
2. Տիկ. Ե. Տօղամանեան 50 տրկ. Մեծ-Նոր-Գիւլ
(Պրուսա) 7ին
3. Այրի Տիկ. Մ. Գրանեան. 65 տրկ. Համբեցի. 11ին:
(Արմուվիլի Եկեղեցիին մէջ)
4. Երեցկին Հ. Խոյեան. 75 տրկ. Տրավիզունցի. 12ին.
5. Վարդգէս Տէր-Օհանեան 72 տրկ. Երզնկացի. 19ին:
6. Այրի Տիկ. Ե. Գասպարեան 35 տրկ. Եալօվացի 23ին:
7. Գ. Կոսդանեան 57 տրկ. Խարբերդցի. 17ին:
8. Ս. Արզումանեան 33 տրկ. Խարբերդցի. 28ին:
9. Ա. Յովհաննեսեան 43 տրկ. Էվերէկցի. 29ին:

Հ Ա Գ Ե Հ Ա Ն Գ Ի Ս Ն Ե Բ Ր

1. Տ. Թիւանեանի
2. Արժ. Տէր Յ. Ֆինյ. Հիւնիքեարպէյէնտեանի
3. Օր. Է. Կոնկիեանի
4. Յ. Գալփազեանի
5. Տիկին Զ. Միրինեանի
6. Ս. Արսլանեանի
7. Ա. Դաւիթեանի
8. Տիկին Օ. Աղոնցի
9. Ա. Մանթաշեանի - Եկեղեցաշէն Բարերար
10. Ա. Պարոնեանի
11. Խ. Շիրխանեանի
12. Կ. Մելքոնեանի - ազգային բարերար
13. Ն. Բէկզեանի
14. Տիկ. Մ. Տամամեանի
15. Տէր եւ Տիկին Ե. Զիֆրհեանի

ԲԱԺԱՆՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Այս թերթը ինքնին ձրի է: Բայց ձրի չի հրատարակ-ուիր: Ինքինքը պէտք է ապրեցնէ: Զայն կնահատող ընթերցողներէն կ'ակնկալենք օժանդակութիւն անոր ծախքերուն, իրենց փափաքած չափով: Թէրթը այս օժանդակութիւններէն զատ ուրիշ եկամուտ չունի բնաւ:

Անցեալ ամսուն բաժնեգին զրկող մեր ընթերցող-ներուն կը զրկենք առանձին ստացագիր, ինչպէս նաև անկէ առաջ գումարներ զրկողներուն: Ներողամիտ կը խնդրենք որ ըլլան անոնք՝ ստացագիրներուն ուշացման համար:

Chèque Postal c | c Paris 2338-22.